

הישיבה המאיתם-ועשרים של הכנסת הרביעית

יום שני, י"ג שבט תשכ"א (30 ינואר 1961)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

כן הונחו על שולחן הכנסת לקריאה שניה ושלישית;
(1) חוק בתי-המשפט (עבירות שעונשן מוות), תשכ"א—
1961, — שחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט; 2) חוק מועצת
הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשכ"א—1961 — שחזר
מוועדת הפנים.
כמו-כן הונח על השולחן, לדיון מוקדם, חוק לתיקון
תקנות-שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), תשכ"א—1961 —
הצעת חבר-הכנסת צ. צימרמן.

היו"ר ק. לוז:
אני פותח את ישיבת הכנסת.
לראשונה נשמע הודעה על החוקים שהונחו על שולחן
הכנסת.
מזכיר הכנסת מ. רוזטי:
ברשות יושב-ראש הכנסת הנני מתכבד להודיע, כי מטעם
הממשלה הונח היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה,
חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה),
תשכ"א—1961.

ב. הצעות סיעות תנועת החירות והציונים הכלליים להביע אי-אמון לממשלה

הונחו שוב על שולחן הממשלה, אבל אין זה סוד שהונחו
שנית רק בישיבת הממשלה מלפני שבוע.
אי-האמון קיים. לכן הכנסת מתבקשת לאשר באופן פר-
למנטרי, לעודד ולעזור על-ידי כך לממשלה שאינה יודעת
איך לצאת מן המבוך הזה. יש להסביר לה שאי-אמון הדדי
פירושו התפטרות הממשלה.
המטרה השניה בהצעת אי-האמון — אם נתקבל — לי-
צור את התנאים הפרלמנטריים כדי שאפשר יהיה להקים
ממשלה חדשה, בהתחשב עם מערך הכוחות הפרלמנטריים
הקיימים בכנסת, או על-ידי בחירות חדשות לכנסת, שצרי-
כות להיערך בהקדם.
אלו הן המטרות של הצעת אי-האמון המונחת לפני
חברי הכנסת.
ומדוע יש צורך בבחירות חדשות? — דומני שהיום
נקל להסביר את הדבר. למפלגה השלטת — למפא"י ולרא-
שה — פנים חדשות במראה. לא לדידי, אלא בעיני עצמה
ובעיני הציבור. היא התגלתה בצורה שלא היתה ידועה לא
לעצמה, לא לחבריה ולא לציבור הרחב. אני חוזר ואומר:
לא לדידי; לדעתי, עוד לא ירדו כל המסכים. לדעתי, עוד
לא התגלו פני מפא"י האמיתיים, הישנים-חדשים. ואמנם
אחד מאנשי הרוח זעק וזועק מרה: "נחשפה ערוותנו". ואני
אומר: לא לגמרי, רק מעט; לא כולה, רק מקצתה; לא
כל המסכים ירדו עדיין, אלא רק מסך אחד, וגם הוא לא
עד תומו; ורק מפרשה אחת, שעדיין לא נשלמה. ומסגי
מפא"י החדשות במראה — לא נתגלה הכל; יש עדיין תיקים
סודיים; יש עדיין תיק התעלולים; יש עדיין סרטי האזנה ו
יש עדיין פתקים; יש עדיין תצלומים שנאספו בעמל רב
על-ידי המנגנונים, איש נגד אחיו. ואיך אמרו? — יגיעו
מים עד נפש לזה או לזה — ויתגלו גם תיקים סודיים אלה.
ואז — ואולי רק אז — התמונה המלאה והבהירה של מה
שנקרא "מפא"י בישראל" תופיע בכל הדרה.
והנה, בשבוע שעבר בכנסת נזעק אחד השרים. הוא יודע

היו"ר ק. לוז:
הסעיף הראשון על סדר-היום: הצעות סיעות תנועת
החירות והציונים הכלליים להביע אי-אמון לממשלה. רשות-
הדיבור לחבר-הכנסת בן-אליעזר.
אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני הכנסת הצעת
אי-אמון לממשלה, שמסרת ההצבעה עליה — לתת אישור
פרלמנטרי לעובדה הקיימת שאי-אמון הדדי שורר בתוך
הממשלה.
אי-אמון זה, ניתן לו ביטוי על-ידי ראש הממשלה ושריו
בצורה, ברוח, בשפה, שאיש האופוזיציה, אדוני היושב-
ראש, לא היה מעלה על שפתיו מתוך חשש שמא היושב-
ראש לא ירשה זאת, כבלתי-פרלמנטרי. אבל הוא הביע את
אי-האמון בצורה מוחצת ביותר, הן בישיבת הממשלה, הן
בהצהרה לעתונות, הן בהודעתו לפני מרכז מפלגתו. הוא גם
אמר משפט אשר לא נשמע בכתלי הבית על השרים, על
כולם, חוץ מעצמו ואלה שנמנעו אתו מהצבעה על מסקנות
ועדת השבעה, בתיתו תואר לשרים אלה כבעלי משוא-פנים,
עיוות-דין, ודוברי חצי אמת. כנראה הרגיש מיד כי קשה
לעכל אשמה משולשת כבדה ממין זה, החליט לעזור לעיכול,
נסוג מן ההאשמה של "משוא-פנים" ונשאר בהאשמתו
ב"עיוות-דין וחצי-אמת". ואת זאת בלעו.
ראש הממשלה, בהביעו אי-אמון לשריו, הכריז גם על
שביתת שבת. שרי הממשלה, בפעולת תגמול לפעולה זו של
ראש הממשלה כלפיהם, הניחו על שולחן הממשלה הצעות
התפטרות. אבל באותה שעה, כאילו הכריזו על שביתת שבת,
אף-על-פי שהצעות ההתפטרות מונחות על שולחן הממשלה,
הן לא באו לידי הצבעה ולא באו לידי ביטוי מעשי. הצעות
ההתפטרות של הממשלה הונחו על שולחן הממשלה לפני
יזמת כבוד נשיא המדינה, באותה פגישה מיוחדת שאין לה
תקדים, לנסות ולהשלים בין ראש הממשלה לבין שריו;
ולאחר הפגישה שהתקיימה בבית כבוד נשיא המדינה, הן

מה הם פני מפא"י בציבור, והוא ניסה לתת מעין ניתוח פלאסטי ללפני המפלגה בנאומו מעל במה זו, באמרו שאיננו מופיע כשר או כחבר הממשלה אלא כחבר כנסת. בהזדמנות זו אולי באמת אברך אותו לנאום בכורה כחבר כנסת, משום שאם אינני טועה, אדוני היושב-ראש' זהו נאומו הראשון של מר דיין כחבר כנסת בבית הזה. הוא החל מיד לנאום כאן כשר, לפי מיטב המסורת של הדמוקרטיה היוונית, תודות לזקני יוון. הוא נזעק להגן על מה שקרא בשם "הדמוקרטיה הפרלמנטרית של מפא"י". ותמהתי: לשם מה התפרצות זו לדלת פתוחה?

יש לנו טענות רבות לסיעת מפא"י בכנסת, למדיניותה. אנו מצטערים מאד על מספר חבריה, אבל מעולם לא הא-שמנו אותה באותם נסיונות ולא הטחנו כלפיה אותן האש-מות שמופנות היום לכתובת של מפא"י. אם קיימת סכנה לדמוקרטיה בישראל — הרי זה לא בגלל סיעת מפא"י בכ-נסת; זה בגלל סיעת מפא"י שמחוץ לכנסת. איש לא הא-שים את חבר-הכנסת הרצפולד שהוא נתן את ההוראה; איש לא האשים את חבר-הכנסת גורי שהיתה לו תוכנית ל"פוטש" (ואדרבה, ינסה ויראה מה חבר-הכנסת בדר יעשה לו). איש לא האשים את חברת-הכנסת אידלסון שהיא לחשה על אזנו של מר בן-גוריון על תכניות "לא-פאשיסטיות" באיתה תקו-פה של שנת 1954, כאשר הוא היה אזרח שדה-בוקר. איש לא האשים את מכוונות ההכפלה ומכוונות ההכתבה בכנסת, שבעזרתן נעשו זיופים של מכתבים ושכאן הנו עדויות שקר. אבל כל זה נעשה — על-ידי מ', אדוני חבר-הכנסת דיין? מה ההתפרצות הזאת להגן על חברי סיעת מפא"י בכנסת?

עד עכשיו שמענו את מר דיין בבית הזה כשר בישראל; שמענו אותו בשבוע שעבר כחבר כנסת מסיעת מפא"י. אבל לא שמענו אותו בכנסת או בוועדת כנסת כמי שהיה רמטכ"ל. מה שהפתיענו במשך כל תקופת החקירות השו-נות והמשונות בענין הפרשה, זוהי העובדה, שמר דיין לא הופיע בשום מוסד, ובראש וראשונה לא בוועדת החוץ והבט-חון, לשאת את דברו, לתרום את תרומתו, להסביר את ה-ס-בריו, להבהיר את הבהרותיו, לגבי מה שקרה בתקופה שהוא היה רמטכ"ל בישראל, לגבי מה שעשה בתקופה ההיא. הן צריך היה להגן על פקודיו או לחקור את פקודיו. שום דבר לא שמענו, חבר-הכנסת דיין. אתה יודע הכל כשר החק-לאות, כחבר כנסת, אבל אינך יודע שום דבר — כרמטכ"ל. הרי ידוע לך שלפני ועדת החוץ והבטחון הופיע מרצונו ומיזמתו חבר-הכנסת לבון; הופיע מי שהיה ראש המ-שלה בשעתו, חבר-הכנסת שרת, מתוך רצונו תחפשי לשרת את האמת, לתת תשובות עד כמה שיכול היה לתת; הופיע מרצונו ומיזמתו העצמית חבר-הכנסת פרס; הופיע אפילו ראש הממשלה. אתה לא הופעת, מר דיין, מדוע? האם לא ידוע לך דבר על הפרשה, לך, למי שהיה רמטכ"ל בתקופה ההיא?

(קריאות: הופיע.)

לא לפני ועדת החוץ והבטחון.

(קריאות: הופיע עכשיו באולם.)

אני שמעתי שהוא הופיע עכשיו. נדמה לי שמר דיין צריך לתת תשובות לאותן שאלות שאני מציג בכל הפומביות, לא כמי שכיום הוא שר בישראל ולא כחבר כנסת מסיעת מפא"י, אלא כמי שהיה רמטכ"ל בישראל. משונה ביותר גם אותו משפט בדבריו, בו הוא מודה לחבר-הכנסת בדר על האינפורמציה, שהדבר לא היה בנוסח עיראק אלא בניסח סודאן. חבר-הכנסת דיין, אתה טועה, דבריו של חבר-הכנסת

בדר היו מסקנות, ועל האינפורמציה עליך להודות למר בן-גוריון. הוא אמר ש"הציעו לו שזה לא יהיה ברוח עיראק אלא ברוח סודאן". משונה עוד יותר היא אותה רחבות הלב של חבר-הכנסת דיין, כי יש רשות גם לאנשים שאינם חברי מפא"י לדון בפרשה. אחרי הכל יש אנשים שאינם חברי מפא"י ושהציעו בער מפא"י. ותסלח לי מר דיין, חבר-הכנסת לבון הואשם לא כמזכיר ההסתדרות ולא כחבר המזכירות של מפא"י! הוא הואשם כשר בישראל, כשר הבט-חון בישראל. "עסק הביש" נעשה לא על-ידי "ס-לל בונה" אלא על-ידי צבא ישראל. הזיופים והשקדים נעשו לא על-ידי פקידים במזכירות מפא"י, אלא על-ידי קצינים בכירים. אין זה שייך למפא"י; זה שייך לנו, זה שייך לכל אחד ואחד מאתנו. ולכן אותה אדיבות שלך, שאתה נותן את הרשות לחקור ולהתערב בענין — מיותרת בהחלט.

ענו לי בבקשה, חברי הכנסת מסיעת מפא"י: אתם אומרים שאתם רוצים להריח את לבון מתפקידו — ואין זה מעניני — לא בגלל הפרשה, לא בגלל עסק הביש, אלא בגלל פרשת לבון 1960. אמרו נא לי: אם צריך להדיח אדם שלדעתכם מביא נזק למפלגה, מה צריך לעשות לאדם שה-ביא נזק למדינה — אם לא להציע להביע לו לפחות אי-אמוון? האם אתם מתארים לעצמכם מה נזק גרמה פרשת בן-גוריון 1960 למדינת ישראל? האם יש לכם מושג באיזה אור מופיעה מדינת ישראל בעתונות העולם, בעתונות היר-דוטית, כגון "לה מונד", "ניו-יורק טיימס", "הרולד טריב-יון"? האם יש לכם תמונה כיצד הוא הציג את ממשלת ישראל בעיני העולם? בכל שנות היותו באופוזיציה לא הגעתי לאחוז אחד מן ההאשמות, וכל שכן לזריקת הבוץ על ממשלת ישראל, כפי שעשה ראש הממשלה בפרשת בן-גוריון 1960.

ומה לעשות לו? — להביע לו אמון? לכרוע על הבר-כיים? לערוך "פעולת התעוררות"? האם זוהי מסקנתכם לגבי אדם שהביא נזק כזה? — אינני נכנס ברגע זה לענין המפלגה, אבל מה יעשה לאדם שהביא נזק ומביא נזק למדינה?

משונה, לפעמים אני ממש תמה ומחפש את הפתרון לנבכי נשמתו של ארם זה ושמו בן-גוריון. עומד אדם ונותן ראינות לעתונאי חוץ ואומר דברים גם מעל במת הכנסת, שבכל זמן, בכל עת ובכל רגע הוא מוכן להיפגש עם נאצר, אבל בשום פנים ואופן, בשום תנאים ובשום מקום — לא ימצא בחברתו הפיסית או הרוחנית של לבון. מה זה? לאן תביא אותנו רוח זו?

אני מר-נפש לא משום שאני מגן על חבר-הכנסת לבון. יש לנו חשבונות אתו. בבית זה, אם היה אדם, מחוץ למר בן-גוריון, שסיעת תנועת החירות עמדה אתו בהתנגשות מתמדת — היה זה חבר-הכנסת לבון. אבל כאשר אני שומע דברים אלה, עולים באזני הצלילים האיומים של תקופה היסטורית, צלילים שנשמעו במשך שלושים שנה: עם זר — כן; עם פטרויט — לא; עם כובש זר — כן; עם לוחם — לא; שלום מבחוץ — מלחמה מבפנים; ויתורים כלפי חוץ — שום ויתורים כלפי פנים, גם לא כלפי אדם שהיה קרוב לו עשרות בשנים בחיים המפלגתיים ובחיי המדינה. בכל תנאי, בכל זמן, בכל מקום ובכל רגע — אני מוכן להיפגש עם נאצר; מבחינה חברתית ורוחנית — בשום מקום לא אפגש עם לבון.

ראש הממשלה יצטרך לתת עוד הסברים רבים לכמה שאלות שאינן שייכות למפא"י בלבד, אלא לכל אזרח ביש-ראל. כ-2 באוקטובר 1960 הודיע ראש הממשלה בוועדת

החוץ והבטחון וכן בהצטרפותו, שניתן לה פרסום מכסימלי ברדיו: לא היה לי כל יסוד להאשים את לבון במשהו בת-קופת שירותו כשר הבטחון במשרד הבטחון. והנה לפתע — "תעלולים", שני מקרים בהם הצילו הרמטכ"לים את המדינה מאסון, גילויים נוספים. התתנו לענין זה להתפשט כך? אדוני היושב-ראש' בצער רב עלי לומר שתהיינה תוצ-אות ההצבעה אשר תהיינה — ונראה לי שהן ידועות מראש, כי אילו אפשר היה להכניס סעיף בתקנון האומר, שאפשר להביע אי-אמון והממשלה אינה נופלת — הייתי מקבל 80% מכלל הקולות ...

שר-החקלאות מ. דיין;
רעיון עמוק.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

יש כאלה אשר בלבם אי-אמון לממשלה ובכל זאת מצביעים בעדה — וזה רעיון יותר עמוק. אני רוצה לומר שגם אם ינתן האמון בהרמת ידיים — ואין דרך אחרת, אני מודה בכך —, נדמה לי שלא יצליחו ליצור את התנאים למה ששר המשפטים מכנה: עבודה תקינה של הממשלה. איך יכולה הממשלה במצב מוסרי כזו. לטפל באותן בעיות שהמדינה עומדת לפנין? איך יכולה ממשלה זו לעורר אמון בעם היהודי ועם במדינת ישראל? איך יכולה ממשלה זו למשוך הון? איך יכולה ממשלה זו להחזיר את האמון לנוער? איך יכולה ממשלה זו להבטיח שאמנם צה"ל טהור ומטוהר ועומד מעל לכל ויעמוד מעל לכל? זו ממשלה שהאשימה עצמה במשך חודשים מספר בכל אותן האשמות, שאנו שומעים כיום כהד הבא מן הציבור.

דוד הכהן (מפא"י):

תיכף תראה איזה רוב עומד מאחורי ממשלה זו.

אריה בן-אליעזר (תנועת החירות):

אני רואה איזה רוב עומד מאחוריה במזכירות מפא"י.

אני יודע כיצד יורמו הידיים, תיכף אראה זאת, אבל

נשאתי את דברי ביודעי את מה שאראה.

אדוני היושב-ראש' אני מבקש להעמיד להצבעה את הצעת אי-האמון לממשלה.

אלימלך רימלט (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ממשלה זו, שמרבת חבריה, ולא כולם, יושבים ליד שולחן השרים — נ הגת לכאורה כתמול שלשום. היא מקיימת ישיבות שבועיות, היא דנה בענינים שוטפים, אם כי חדלה מתאריך ידוע לטפל בעני-נים העומדים ברומו של עולם משתנה סביבנו בקצב מסחרר. גט מזכיר הממשלה מפרסם הודעות לאחר הישיבות' כתמול שלשים. אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת הנכבדים, כלום באמת הממשלה היא כתמול שלשום? האם זו אותה הממשלה, גם לאחר ששבעת שריה בחרו לעצמם, מתוך המבחר העשיר של דוגמות סגנוניות, אותה נוסחה של פיוס סלחני, שנדמה היה להם שהיא מאפשרת להם לשכוח ולסלוח את הדברים הקשים והפוגעים שהוטחו כלפיהם מצד הנעלם הגדול — הוא ראש הממשלה, שעזב את משרדו ולא אמר לחבריו להתראות בתאריך מסויים? הוא שותק. צועד צעידתו היו-מית — ושותק! קורא בספרי הגות — ושותק. חברי הממ-שלה ועסקני הקואליציה נאלצים ללקוט בדחילו — אם גם לא תמיד ברחימו — פירורי אינפורמציה, הערות שולחן, פליטות פה, שיחות אישיות, כפי שהן משוחזרות על-ידי מזכי-רו הצבאי, בדרך המקובלת ביותר, הפשוטה ביותר, הדמו-קרטית ביותר. עור מעט, אם נאמץ קצת את דמיונו, נוכל

לתאר לעצמנו ששרי הממשלה יצטרכו להיחפז, לרדוף אחרי בני פמלייתו של ראש הממשלה, מזכירים, שומרים וכו' כדי לשמוע שמץ מן המתרחש בחביון כעסו, וידרשו כל חצי מלה על-פי פרד"ס, כל ביטוי וכל מלה ככת-קול מקו-טעת ממרומי ההתבודדות לעמק הבכא המפלגתי.

אמנם נאמר כאן פעמיים: אין משבר, אבל מעניו שדבר שאינו קיים נותן תעסוקה מלאה לרוב השרים; אין משבר — אבל התרוצצויות, פשרות, נוסחאות, יש ויש.

בינתיים קורים דברים רבים בעולם! בינתיים שותקה העבודה התקינה. אבל המשבר שלא קיים, הוא "פול טיים גיזב" לרבים — ועל כך יעיד שר האוצר.

יש עוד דבר מענין: עסקני מפלגות שקועים ראשם ורובם במשחק חברתי מרתק ורב-מתח: חידון קולקטיבי. ישוב — לא ישוב? מתי ישוב? כיצד ישוב? באילו תנאים ישוב? ומה לעשות כרי שישוב?

(קריאה מספסלי תנועת החירות: יש-תנחו כולם.)

אבל המשבר נמשך. הוא חוסל במישור שלא פרץ בו למעשה' במישור ממשלתי-קואליציוני-פרלמנטרי' אבל שורשי וסיבותיו אינם נעוצים בממשלה, הם נעוצים במפלגת פועלי ארץ ישראל' במה שמתרחש בה ומסביבה. לאחר שראש הממשלה החליט לחזור בו וחדל לראות במסקנות ועדת השבעה ענין מצפוני-מוסרי שלא תיתכן בו כל פשרה וויתור, והוא ויתר במסיבת הפיוס בבית הנשיא — הועתק המשבר מן המישור הממשלתי למישור שהוא שייך לו, למישור המפלגתי הפנימי במפא"י.

והממשלה הזאת, שאמנם החליטה שאין משבר — גורלה אינו נתון בידיה. היא לא תחליט אם תוסיף להתקיים או לא, גם לא היום בכנסת. רק תמימים יחשבו שכאשר ירחה הרוב את הצעת אי-האמון — והרוב יתלכד, עם כל ההבדלים העמוקים במדיניות חוץ ופנים, במדיניות הכלכלית, בשאלות שכר, חברה ודת — רק תמימים יחשבו שאם הרוב ידחה הצעת אי-האמון, הנה ניצלה הממשלה והיא תתקיים. לא בירו-שלים יוכרע גורלה; בכפר הירוק או באולם מפעל הפיס — מקום שם עומר מרכז מפא"י להתאסף. כי ההכרעה תיפול לפי מה שיחליט מרכז מפא"י ביחס לעתיד תפקידיו של מר לבון. כאילו הרוב הקואליציוני, אתם אשר הבעתם אמון לראש הממשלה ולממשלה לפני שנה וחצי' התניתם תנאי מפורש שצריכה לשרור הרמוניה בין ראש הממשלה ובין חברו למפלגה שהוא מזכיר הסתדרות העובדים. ותנאי נוסף: אם האידייליה והסובלנות ההדדית תופר, אז רשאי ראש-הממשלה לקנוס את הממשלה, להענישה בהכרזת היעדרות של חופשה בלתי-מוגדרת עד שיסתדרו הענינים במפלגתו.

ומי חושב כיום, חברי הכנסת, על העסק הביש, על פרשת 1954—1955? מי עור חושב כיום אפילו על המחצית השניה של האמת, שראש הממשלה הטיח בפני שבעת השרים ששיקולם הבלתי-נכון לא איפשר להם לרדת לעומקה? היום הכל חושבים רק על דבר אחד: יידחה? יגונה? מיד? בעוד שלושה חדשים? — בזה תלוי גורל הממשלה, וזאת הציבור יורע, זאת חברי הכנסת יודעים, זאת הממשלה בעצמה יודעת.

אנו איננו רוצים להפריז בתיאור המצב ביחס למשטר הדמוקרטי בישראל. אין אנו חושבים שצללים הם גופים וחששות הם כבר עובדות. אבל יש דברים מדאיגים מאוד, מפלגת פועלי ארץ ישראל היא מיעוט בכנסת ובעם

לא מהיום, אבל היא שולטת. שלטון מיעוט. זה התחיל לפני שנים רבות — והמיעוט יכול לשלוט בעזרת שותפים אשר הסתפקו להתחמם באורו של הגוף השופע. ואם יש המחשה טוליטית כיום, המושתתת על הפתגם התלמודי "טובל ושרץ בידו" — הרי זה לצעוק חמס על הדיקטטורה של מפא"י ולאפשר למפא"י לשלוט על-ידי הבטחת קולות קואליציוניים.

מפא"י לא נהגה כתנועה אחרת. היא לא הפריחה סיסמה פיוטית מלבבת ותמימה שלשלטון נבחרה. אבל כל מעשיה, כל הנהגותיה, כל יירותיה, כל קידוש האמצעים על-ידיה, הוכיחו שהיא רואה את עצמה בנבחרת על-ידי ההשגחה העליונה לשלוט. השלטון במפא"י ייתכן רק כאשר צמרת מצומצמת מאד, מלוכדת באחידות דעות, השקפות ורצון אחד — משמשת בסיס להנהגה של יחיד, ואם הבסיס נשמט, אם יש קרע בתוך הצמרת ואם האישיות המנהיגה היחידה מא-יימת בפרישה — איזו תמונה מתחוללת? איזו מבוכה ותד-מה? אובדן עצות, עירפול חושים, אובדן עשתונות, התרו-ציונות? באיזו זכות תובעת מפא"י הנהגה במדינה אם היא מוכיחה שבלי הנהגת יחיד — יהיו סגולותיו מה שיהיו, והן גדולות ומעולם לא הכחשנו את סגולותיו של מר בן-גוריון, אם כי לא התעלמנו מן הצדדים השליליים של הנהגתו — אם הכל תלוי באדם אחד, כלום זוהי זכות למפ-לגד, לבקש אמון?

חבר-הכנסת אלמוגי, אשר כמנהל הבחירות במפלגתו ובמזכירה הכללי, התמחה בארגון פאניקות במדינה, הודיע לפני כמה ימים שבלי מר בן-גוריון יתמוטט במדינה הכל-אינני יודע אם יכחיש זאת, (איתרע מזלו של חבר-הכנסת אלמוגי) וכל דבר שמפרסמים בשמו הוא מכחיש למחרת), אבל אינני מאמין כיהודי, כציוני, כאזרח המדינה, שעם כל סגולותיו וזכויותיו קיום המדינה תלוי באיש אחד, יהי מי שיהיה, אבל אני מאמין למר אלמוגי שמפלגתו נטולת כוח סיכוי ואפשרות לשלוט בלי הנהגת יחיד. מצב זה מן ההכרח שיביא לירי פולחן הנהגה אישית ויחידה.

באקלים הפוליטי שלנו נתמזגה אוירה ציבורית שאינה נוחה כל כך לשמירה על הדמוקרטיה ולטיפוחה. עניני הבטחון יקרים, קדושים לכולנו. אבל מה קרה אצלנו? מפת-חיים מערכת של כל מיני "טאבו" בטחוניים, שמאוד מנוצלים לרעה. הם מכסים ומחפים על הרבה דברים שאין להם קשר לבטחון ולא נגיעה ישירה לבטחון. אצלנו אסור לחבר ועדת החוץ והבטחון לשאול ולדעת מה היו הנימוקים להתכנסות בצמרת צה"ל — הלא אלה היו ענינים אדמיניסטרטיביים, אישיים, אמוציונליים.

ועוד מנהג שאינו דמוקרטי ביותר? ומזכיר דברים לא-סימפאטיים: באורח רטרואקטיבי, למפרע ולאחר עשרות שנים, מגלים תכונות אופי איומות אצל מנהיגים. מר לבון היה עשרות בשנים מנהיג במפלגת מפא"י, שר בממשלה. מקץ עשרות שנים גילו את כל תכונותיו השליליות, את כל הסכנות שבאופיו? ממה נפשך: אם כל השנים הצ-טיין בתכונות אלה, אבל לא איכפת היה לגלותן, כי הן לא הפריעו ונוח היה בכך — איזו מפלגה היא זו, המשאירה בצמרתה מנהיגים בעלי תכונות כאלה שאינני רוצה לחזור עליהן? ואם מפא"י לא ירעה את כל השלילה שבאופי, ורק בשיבת ועדת החוץ והבטחון באוקטובר או באוגוסט 1960 נתגלה לה הדבר — איזו מפלגה היא זו שאינה מכירה את מנהיגיה ומקץ 30 שנה מגלה את אופיים האמיתיים? עוד מעט יהיה כל מנהיג ותיק אצלנו בבחינת מנהיג ו-תיק; תיק שלו גגו אחרים, ותיק של אחרים נגדו. גם על חבר-הכנסת גלילי

שמעתי שלפני כ-12 שנים חטא בהפרת משמעת, שהסית קצינים בצה"ל להפרת משמעת ולאי-ציות. מי בתור כעת? חבר-הכנסת דיין נחלץ ראשון לפתיחה נחשנית של מסע ההסברה להגן על מפלגתו ושמד. הטוב. כאביר ללא פחד ודופי קפץ לזירה ונפנף כלפינו, כלפי האופוזיציה, בח-נית של ארגומנטציה מיושנת הלקוחה מארסנל כלי הזין של הבחירות האחרונות: מה אתם רוצים? בחירות? מרוע לא תציעו חוק לקיום בחירות — ונראה. והוא הוסיף: אולי אינכם מציעים חוק בחירות, כי אינכם בטוחים כל-כך שה-בוחר ינמע אמון מן הממשלה הנוכחית. תודתי נתונה לחבר-הכנסת דיין בעד האינפורמציה, שבבחירות לכנסת מצביעים בעד ממשלה; חשבתו שמצביעים בעד מפלגות. אבל ייתכן שחבר-הכנסת דיין, מתוך צניעות וענווה, כינה את מפא"י בשם הממשלה הנוכחית.

חבר-הכנסת דיין, הגשנו ונגיש הצעה כזאת לבחירות. הבה, תן יד' אתה ומפלגתך, נתמודד בזירה ציבורית הוגנת. אם אתה בטוח שאותו ציבור שהביע אמון לך ולמפלגתך לפני שנה וחצי יתן לך אמון כעת, למה לך להתפלפל ול-התחכם? הבה נקבל את האתגר. מפא"י ואנחנו מהווים רוב בבית הזה. הבה נסכים על בחירות. אבל אתם לא תסכימו לבחירות, כי נפל דבר בישראל. אתה יודע ומפלגתו מבינה שכל אלה שאמרו הן למר בן-גוריון ולמר לבון, כל אלה שאמרו כן לזקן ולצעיר, כל אלה שאמרו כן לגוש המחולק והבלתי-מחולק — היום חושבים אחרת.

הלא הצלחתם להוריד אנשי רוח, משוררים ופרופיסורים, מחדרי מדע והתבודדות להתרעה ולמחאה. ועשיתם דבר גדול מזה: הוצאתם את הסטודנטים שלנו מן האדישות של "מה איכפת?". אנשי הרוח והפרופיסורים, כשחתמו על כרוז מפא"י — היו מורי הדור. היום הם מבלי עולם, בטלנים שאינם רואים נכוחה.

לא אכנס לוויכוח עם פלפול של מר ריין. הוא לא שמע בשום מוסד על נסיון לעקוף או לבטל את מסקנות השבעה. לא אבדוק את מידת השמיעה הפוליטית החדה שלו. אבל כל המשבר בממשלה עד למסיבה בבית הנשיא, כל איומי ההת-פטרות ודברי השרים, — כל זה בא רק מפני שראש הממשלה הטיל ספק בשיקולם ובבגרותם של שבעה מחבריו, וטען שאינם מבינים לבדוק את האמת כולה ולרדת לעומקה של המחצית הראשונה או השנייה. הלא כל הרעש היה מפני שהיה נסיון לעבור לסדר-היום ולפסוח על המסקנות.

אדוני היושב-ראש, חיכינו עד השבוע שעבר בהבעת אי-האמון, מפני שרצינו לתת הזדמנות לממשלה להסביר את עניניה בצורה מכובדת, גיונית ודמוקרטית ולחסל לחלוטין ובאמת ובכנות את המשבר בכל המישורים. והיום צריך היה לשבת כאן ראש הממשלה עם חבריו, או שהממשלה הזאת לאחר שלא הסכימה להיכנע לראש הממשלה, וראש הממשלה לא יכול היה לוותר מבחינה מוסרית מצפונית לרוב שלו, צריכים היו להסיק מסקנות ולהתפטר. אבל הדבר לא נעשה. חיסול המשבר הוא רק למראית-עין. המשבר הועתק בנקודת הכובד שלו מן הממשלה לגופים המפלגתיים של מפא"י.

וכעת? האם אפשר להביע אמון לממשלה זאת הרוב של הכנסת אולי יוכל לעשות זאת עור היום, אבל איך יוכל הציבור להביע אמון לממשלה שאינה יכולה לקבוע את גורלה, שמסרה את גורלה לידיים אחרות לגמרי, ואינה יו-דעת אם נטש אותה ראשה או לא נטש, ואם עזבה — אם זה זמנית, ארעית או סופית. היא עצמה אינה יודעת זאת. הלא כל בסיסה המוסרי והציבורי התערער.

איננו חושבים שממשלה זו ראויה ויכולה להינות מא- מון הציבור. לא התייחסנו באמון לממשלה הזאת מאז נכונה. אבל כיום רבים מאד חושבים כמונו. ממשלה שאינה יודעת את גורלה, שמחכה ליום השבת או לתאריך הבא של ישיבת מרכז מפא"י כדי להיודע על גורלה ששבעה מחבריה עמדו על סף התפטרות ואולי ברגל אחת מעבר להתפטרות; ממ- שלה שרבים מחבריה כתבו מכתבי התפטרות או רק טי-טות של מכתבי התפטרות אם גם, כפי ששמעתי" לא לפי הכתובת הנכונה, — ממשלה כזאת אינה יכולה להינות מאמון הציבור, אדוני היושב-ראש, אנחנו ממלאים חובה פרלמנטרית וציבורית בהציענו אי-אמון לממשלה הזאת, שבסיסה ויסודה המוסר-הציבורי עורער מזמן.

היו"ר ק. לוז:
בשם הממשלה — שר האוגר.

שר-האוצר ל. אשכול;

אדוני היושב-ראש! כנסת נכבדה. אני יכול להבין שלא- פוזיציה או למציעים מסיעת תנועת החירות ומסיעת הציונים הכלליים — אצה הדרך. אבל בטחוני חזק בשתי נקודות. האחת — אמר המציע הראשון חבר-הכנסת מר בן-אליעזר בעצמו שהוא בטוח כי 70% או 80% או הרוב הגדול בכנסת יצביע נגד הצעתו. והשניה — בטחוני שהרוב המכריע בציבור היה מביע את יחסו השלילי למפלגה הזאת שהבר- הכנסת בן-אליעזר דיבר בשמה, אילו עמדנו עכשיו עוד פעם לפני התמודדות ציבורית. ודאי יבוא היום, קרוב או רחוק" והדבר יתברר.

היו פה שני צורות נימוקים למציעים. האחד שייך לממשלה, והשני שייך לוויכוח עם מפא"י. אני רואה עצמי פטור מלנהל כאן את הוויכוח של מפא"י עם המפלגות שנצי- גיהן דיברו. אזכיר רק עוד דבר, מאחר שדובר גם בסגנון גבוה על העבר הרחוק. כאשר שמעתי את דבריו של חבר- הכנסת בן-אליעזר, נזכרתי במשהו מימים עברו. זכרתי את הפאתוס בקשר לשקל הציוני בקונגרס הציוני.

אסתר רזיאל-נאור (תנועת החירות):

זו מחאה גדולה.

שר-האוצר ל. אשכול:

כמו כן זה הזכיר לי את הימים הקרובים, את רגמת הכנסת. כאשר באים וטוענים כלפי הפגמים שנמצאים במפא"י, אינני יכול שלא להיזכר בעבר. אינכם יכ-לים לתבוע ממני שאחלק לכם רק מחמאות ואדבר רק מעדנות. אני יודע כי יש דברים לא-נעימים, יש זכרונות לא-נעימים. אבל כאשר אנו מדברים על ענין זה, חשוב לדעת על מה מתרגשים פה כל-כך אנשים אלה.

אם נחוץ עוד שלב-בניים, בין שני הצירים הללו, אולי ניזכר באקט הדמוקרטי, הטהור והנפלא של אותה מפלגה, שהסיסמה שלד. היתה "לשבור את תנועת הפועלים בישראל ואת ההסתדרות שלה".

אסתר רזיאל-נאור (תנועת החירות):

מה עוד יש לך ב"מחסן"?

שר-האוצר ל. אשכול:

תארי בנפשך, חברת-הכנסת רזיאל-נאור, שיש לי. אם תבקשי, אעלה עוד כמה וכמה דברים כאשר יגיע הזמן. אינני חושב שזו השעה להריק את כל ה"מחסן". אבל יגיע הזמן, ואז יהיה מקום לעשות זאת.

אשר לנימוקים הממלכתיים-הממשלתיים, אני חייב לומר שאין אמת בכך שראש הממשלה, כפי שאמר כאן מציע אי-האמון, הביע אי-אמון לממשלה ולשרים- יוחנן בדר (תנועת החירות):

לפי מה שאמרת, הרי זו חצי אמת. מדוע יושבת כאן הממשלה בלי ראשה?

שר-האוצר ל. אשכול:

חבר-הכנסת בדר, לעתים אינך אומר בדברך אפילו את חצי האמת. אין אמת בדבר שראש הממשלה הביע אי-אמון לממשלה ולחבריו בה. הבעת אי-אמון, זו דרך קלה מאד ופשטה מאד. לחברי הממשלה לא היה זה בגדר סודי שראש הממשלה חלק על דרך מסויימת שאנחנו בממשלה החלטנו ללכת בה בבירור "הפרשה" הידועה. הוא הסתייג מדרך זו. הממשלה החליטה, והלכה בדרכה. השרים החליטו מה שהח- ליטו, והחלטתם שרירה וקיימת.

השופטים היחידים בענין זה? בין אם הביעו להם אי-אמון, או לאו בין אם פגעו בכבודם או לאי — צריכים להיות הנפגעים, השרים והממשלה. עוברה היא שהשרים דנו בענין וקבעו מה שקבעו.

אך אמת בדבר שהממשלה דנה בהצעות התפטרות של שרים. אשר לוויכוח עם מפא"י, אני מקווה כי יהיה די זמן ויהיה המקום המתאים לעשות זאת. ואל יתהלל חוגר כמפתח. עדיין איננו חוגר.

חבר-הכנסת רימלט, בשם הציונים הכלליים/ דיבר דברים נמלצים מאד. דבריו אלה הם כנראה שהזכירו לי איזו פרשה. נזכרתי בפסוק האומר: ותרא "חירות" או -הציונים הכלליים" כי בושש ראש הממשלה לחזור מחופשתו... חבר-הכנסת רימלט יודע בוודאי כיצד להשלים פסוק זה. וזאת הוא מציע לכנסת. אל נא בחופזה!

העם יודע לבחור לו את דרכו. כאשר יגיע הזמן, כאשר יהיה הצורך וההכרח, לטובת העם ולטובת המדינה, לקיים בהירות — תהיינה בחירות. אני יכול להבטיחכם בשם מפא"י" ופה דובר על מפא"י" שבכלל לא כל-כך מסוכן לצאת בימים קשים וטרופים לבחירות ולהתמודד עם הכוח העז והנורא הזד, של הציונים הכלליים. זה לא כל-כך קשה. אנחנו זוכרים עוד את ההיסטוריה, את דברי הימים, את מצבה והתפתחותה של המדינה. כיצד אפשר לשכוח כל זאת? ולדבר כאן ברוח התנשאות כזו?

אילמלא חשבנו שעל המדינה לטפל בזמנים אלה בדברים חשובים יותר, מאשר להיכנס למערכת בחירות שתימשך חודשים, — כי אז אפשר היה לצאת ולהתמודד.

יוחנן בדר (תנועת החירות):

לחבר-הכנסת דיין יש דעה אחרת.

שר-האוצר ל. אשכול:

למר דיין ישנה אותה הדעה שיש לי. תהיינה בחירות — נתמודד. אינני רוצה לדבר כאיש מפא"י מעל במה זו, אלא רוצה אני להגיב בשם הממשלה כחבר הממשלה, על ההצעה להביע אי-אמון.

שום דבר לא התרחש. יכול אני לגלות לחבר-הכנסת רימלט שידועים לממשלה כל הענינים הגדולים המתרחשים בעולם, והשייכים לענין ישראל. גם הממשלה יודעת זאת, וגם ראש הממשלה. כבר אמרתי שכאשר שר נמצא בחופשה נארץ (וגם ראש הממשלה נמצא עתה בחופשה בארץ), אין

נפסקים הקשרים בינו לבין משרדו, בינו לבין חברי הממשלה. חבר-הכנסת רימלט יוכל להיות אפוא בטוח שהדברים ידו-עים. ואם לא — הרי הזכיר לנו הוא שעומדים ענינים חשובים ברומו של עולם. הממשלה יודעת זאת/ והממשלה עובדת כתיקנה כבכל שאר הימים.

משום כך אני מציע לדחות את ההצעה בדבר הבעת אי-אמון לממשלה.

היו"ר ק. לוז:
לפי החלטת ועדת הכנסת/ במקום דיון — תימסרנה הודעות על-ידי נציגי הסיעות. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת רובין.

חנן רובין (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. בשם סיעת מפ"ם אני מתכבד למסור את ההודעה הבאה:

מפ"ם, כמפלגה המשתתפת בממשלה הקואליציונית, בראשותו של מר דוד בן-גוריון, תצביע נגד הצעת אי-אמון שהובאה לפני הכנסת על-ידי סיעות תנועת החירות והציונים הכלליים.

מפ"ם איננה רשאית להעלים מהציבור את דאגתה על כך שפועלים בקרבנו כוחות המאיימים על ההתפתחות הדמוקרטית של החיים הפוליטיים במדינת ישראל. מגמות אנטי-דמוקרטיות אלה באות לידי ביטוי בדרכים שונות.

שמשון יוניצ'מן (תנועת החירות):

אתה מתכוון לציונים הכלליים ולתנועת החירות ז

חנן רובין (מפ"ם):

אני חוזר: מגמות אנטי-דמוקרטיות אלו באו לידי ביטוי בדרכים שונות. הן מוצאות להן בין היתר את ביטויין ברצון לשלול מן ההסתדרות, כארגון "חלקי" כביכול, את אופיה המהותי כארגון עצמאי, פועל-מעמדי וקונסטרוקטיבי כאחד. כדוגמה לכך יכול לשמש הנסיון להטיל בוררות-חובה על ציבור הפועלים, — נסיון המסמל את המגמה להפוך את ההסתדרות לסוכנות של משרד ממשלתי זה או אחר. ברם, המגמות האנטי-דמוקרטיות הקיימות אינן מצטמצמות בשטח החברתי או הכלכלי בלבד. הן באות לידי ביטוי אף ברצון להנציח את הממשל הצבאי, בפגיעה בסמכויותיהן של ועדות הכנסת ומעמדן, ברצון "לשחרר" את הממשלה מפיקוח הפר-למנט, בתכנית להפוך על-ידי שיטת בחירות סלפנית — הבחירות האזוריות — מיעוט בעם לרוב בפרלמנט.

התכנית לחיסולו הפוליטי של מזכיר ההסתדרות לאחר זיכוי, היא ביטוי חמור ביותר למגמות אנטי-דמוקרטיות הממשלה הקואליציונית.

התפתחות הענינים שאירעו בחודשים האחרונים עוררה בקרב חוגים רחבים של הציבור חרדה כנה לגורל הדמוקרטיה הישראלית. התערורו פועלים ובני נוער, אנשי רוח וסטו-דנטים, וכל "מסעות ההתערורות" לא יכלו לטשטש התעו-רות אמיתית זו. לפי שעה חלה במישור הממלכתי נסיגה מן הערעור על החלטותיה המוסמכות והצדקות של המ-שלה בענין הקרוי "פרשת לבון", ובדרך זו הובטח קיום הממשלה הקואליציונית.

מפ"ם, תוך הדגשת רצונה לשיתוף-אמת ולנשיאה בעול האחריות במסגרת הממשלה, תמשיך את מאבקה בציבור, בכנסת ובממשלה, על הבטחת אוטיה הדמוקרטית של המ-דיני והשלטון בה,

היו"ר ק. לוז:

בשם סיעת אחדות-העבודה — חבר-הכנסת גלילי. ישראל גלילי (אחדות העבודה — פועלי ציון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אין זה אלא מקרה שחברי הטילו עלי למסור הודעה זו, וצר לי שאאכזב רבים בכך שלא אכנס לסיטואציה של "הפרשה" וכן לא אעסוק בגילוי פרשות חדשות.

(קריאה: ישנן ?)

משה סנה (מק"י):

כל שבוע יש פרשה.

ישראל גלילי (אחדות העבודה — פועלי ציון):

חלילה לחבר-הכנסת סנה לרמז על פרשות.

ובכן, סיעת אחדות העבודה — פועלי ציון הצביע נגד הצעות אי-האמון שהוגשו על-ידי סיעות תנועת החירות והציונים הכלליים, כיוון שברכתנו שלוחה לממשלת ישראל על שהוציאה אמת לאור, גוננה על כבודו של צה"ל על-ידי גילוי אשמתם של יחידים, שאין להטילה על כלל של צה"ל, ועל שגוננה על סדרי חיינו הדמוקרטיים מפני נסיון לפסול את סמכותה ואת אמיתיה של ממשלת ישראל.

ממשלת ישראל הוציאה לאור אמת שהיתה כבושה שש שנים, וזיכתה אדם שנשא באשמת-שוא ונפל קרבן ליריבות אישית אנטי-דמוקרטית. מי שסבור שממשלת ישראל דטאה בהוצאת האמת לאור, טבעי הדבר כי יציע לה אי-אמון. אך מי שסבור, כמוני, כי החלטותיה של הממשלה הן מוסמכות וא-מיתיות ואין בהן דופי סמכותי, עקרוני או דמוקרטי, בטבעו של דבר שיצביע נגד הצעת אי-האמון.

יוחנן בדר (תנועת החירות):

הוא מתקיף את מר בן-גוריון.

ישראל גלילי (אחדות העבודה — פועלי ציון):

משנתפרסמו החלטותיה של הממשלה מ-25 בדצמבר 1960, הופיע ערעור על סמכותה ואמיתה. אילו נכנעו המ-שלה והציבוריות הישראלית לערעור זה, כי אז היתה לכך משמעות מסוכנת מאד: פגיעה באשיות חיינו הדמוקרטיים ושטטוש האמת. אך ממשלת ישראל לא נרתעה מפני הערעור הזה, אף מול משבר פנימי המור במפלגת פועלי ארץ-ישראל. הממשלה כולה נתנה תוקף להחלטותיה וקבעה מחוש כי הן מחייבות את כל השרים ואף ראש הממשלה חייב בקבלת דינה. אילו נרתעה ממשלת ישראל מפני לחץ הערעור הזה — כי אז היה עלינו להביע לה אי-אמון. משהדפה את הערעור — היא ראויה לברכה ולאמון.

חברי הכנסת, ההתרחשויות האחרונות הביאו בעקבותיהן זעזוע מוסרי-ציבורי במדינה. אני נוטל רשות לעצמי לומר, כי ממשלת ישראל עמדה ועומדת איתן במידה רבד. לא רק בזכות שריה. הממשלה הסתייעה במידה רבה בהתערורות הציבוריות שאחזה את המחנה כולו. ההתערורות הזו הקיפה פשוטי עם ובעלי אשכולות, שבאינסטינקט טבעי התקוממו נגד סכנת שטטושה של האמת ונגד סכנת השיבוש של חיינו הדמוקרטיים מיסודם.

יוחנן בדר (תנועת החירות):

על-ידי מי ז

ישראל גלילי (אחדות העבודה — פועלי ציון):

---התערורות זו יקרה בעינינו מאד.

חברי הכנסת, ההתרחשויות האחרונות חיזקו את אמינו

של העם בצבא-הגנה לישראל. ויש לומר מכאן: שום מפלגה, שום סיעה, שום אישיות אינה רשאית לזהות את עצמה עם צה"ל ולהטיל ספק בנאמנות ובהזדהות של זולתה. כבודו של צה"ל הוא רם ונישא, לא על-ידי טשטושה של האמת, אלא על-ידי הוצאתה לאור. רק נבלים עלולים להטיל על כללו של צה"ל אשמת יחידים בקטע' במדור מסויים שלו. ואני שמח שכדבר הזה לא נעשה בישראל עד עצם היום הזה.

חברי הכנסת, בעת האחרונה הנו עדים לתופעה עצובה ומדכאה מאד. משיצא אדם זכאי מאשמת-ש א שטפלו עליו — החלו מתנכלים לו. לכאורה אין הדבר שייך במישרין לתחומי הדיון של הכנסת, אך בכנסת יושבים נבחרים העם, ועל כן אנו מתירים לעצמנו להשמיע מעל הדוכן הזה אזהרה נאמנה: ציבורית וחברית' למבקשי הדחתו של מזכיר ההסתדרות: הרפו מן 1 אל תטפחו בעם את ההכרה שמזכיר ההסתדרות יכול להיות אדם שלא יצא זכאי ואינו יכול להמשיך בכהונתו משיצא זכאי. הרפו מן, שמא תטפחו בארץ פחדנות ונרצעות. ההתרחשויות של הימים האחרונים גילו בעליל, כי אדם בישראל הנאבק על צדקתו ומוכן להסתכן במאבקו/ עונה לו הד בעם וסופו להוציא אמת לאיר. הפרשה הזאת יכולה להיות פתח של ירידה אבל היא יכולה להיות גם פתח של חמורה. הבה נהפוך אותה למשבר מטהר ומבריא.

על כן נדחה את הצעת אי-האמון, ונקרא לממשלה לשוב אל סדר-יומה הקונסטרוקטיבי' מתור הכרה שצירוף הכוחות הזה שבממשלת ישראל, יותר מכל צירוף כוחות אחר' יכול להציע את המדינה אל משימותיה ואף לגונן על הדמוקרטיה שבה.

היו"ר ק. לוז:

בשם סיעת המפלגה הפרוגרסיבית — חבר-הכנסת הררי.

יזהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדמוקרטיה חייבת להתקיים ממשלה בין בחירות לבחירות. ובשים לב למשקל הכוחות של הכנסת הזאת וגיוון הדעות המיוצגות בה — סיעתנו היתה בדעה והיא גם היום בדעה, שהממשלה הטובה ביותר אשר יכולה בהרכב זה לשלוט במדינת ישראל היא הממשלה הקיימת כיום. לכן עזרנו בכינונה, הצבענו לה אמון, ונמשיך להצביע לה אמון גם היום.

אבל אין לכחד שנפלו דברים במדינה. אין להסתיר את העובדות, * אין כל צורך בכך. ידוע שקואליציה ממשלה-תית פירושה מאבק מתמיד וויתורים מתמירים לשם מטרה משותפת. ולכן עשינו כל מה שניתן לנו לעשות כדי לקיים את הממשלה הזאת, שהיינו סבורים, ואנו סבורים גם עכ-שיו, שהיא הממשלה הטובה ביותר שאפשר להרכיב בכ-נסת הזאת.

שר המשפטים לא נפגע מעולם מהדברים שאמר ראש הממשלה. במאבק ציבורי יכול כל אחד להגיר על השני את כל מה שהוא חושב. לא בשל עלבון ולא בשל פגיעה היה המאבק. המאבק היה בשל מלחמת דעות. ובמלחמת הדעות הזאת אמר שר המשפטים, שהואיל ויש חילוקי דעות כאלה בין חברי הממשלה — סבור הוא שממשלה זו צריכה להתפטר. אבל גם זה היה בבחינת מלחמת דעות ומאבק דעות. ולאחר שראש הממשלה שלח את המכתב שבו התנצל פחות או יותר...

יוסף שופמן (תנועת החירות):

התנצל פחות,

יזהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

יכולות להיות דעות שונות אבל הוא התנצל, חבר-הכנסת שופמן, והודיע שהיא משלים עם המאבק הזה שהממשלה החליטה בו מה שהחליטה — צריך לעשות מה שאפשר הואיל ודרושה ממשלה וצריכה להיות קיימת ממשלה, שתמשיך לעבוד באופן תקין.

אבל איננו מסתירים את דאגתנו כלל וכלל. שר החק-לאות, שהופיע כאן כחבר-הכנסת דיין, אמר לנו — זוהי לעת עתה הדעה המוסמכת היחידה ששמעתי בכנסת מפעם מפא"י — שאין כל דאגה לדמוקרטיה. ובכן, איני יודע מה היא האבחנה אם יש דאגה לדמוקרטיה או לא? ואם אנשי הרוח הם מודד או אינם מודד. אבל בכל זאת משהו הוציא אותם מרבעם. אך יש דבר אחד שהבחנתי — אולי יותר מאחרים, הואיל ונעדרתי זמן-מה מן הארץ בהיותי חבר משלחתנו בעצרת א"ם — והוא: כשחזרתי לארץ שמעתי אומרים: "פלוני הראה אומץ-לב ראוי לשמו בזה שהביע את הלכי מחשבותיו", וכן "אלמוני אמיץ היה" הראה העזה גדולה, בזה שהתבטא כפי שהתבטא". לפני שעזבתי את המדינה לא היד. צריך להראות אומץ-לב במדינת ישראל כדי להביע מחשבות, לא היתה צריכה להיות כל העזה כדי להגיד מר. שחושבים. זאת היתד. מדינה שבה הביע כל אחד את מחשבותיו באופן חפשי. ואיני מבין מנין בא פתאום הלך-רוח זה, שצריך אומץ-לב במדינת ישראל כדי להביע מחשבות ולהגיד מה שחושבים. ודבר זה מדאיג את סיעתי ביחס לעתידה של הדמוקרטיה.

אולי אין זה ענין מפלגתי, ואנו ננסה בכל אופן לא להת-ערב בו ככל האפשר. אך כשאנו שומעים שלחקר האמת יכולה לבוא רק "ועדת חקירה משפטית" וכשאמונה עיוורת זו מתגלגלת מוועדת חקירה משפטית אל "ועדת בוחן", וכש-אנו שומעים שמוועדת בוחן עוברים למרכז בן שלוש-מאות חברים ואומרים שהוא יגיע כנראה לחקר האמת — זה מזכיר קצת יותר מדי את ימי הקונסטרוקטיביות הצרפתית שבה היו מחליטים ברוב דעות מי אשם ומי זכאי? מי יעלה לגדרום ומי לא, וכידוע, דנטון עלה לגדרום ורובספייר עלה לגדרום ואחרים עלו לגדרום בזמנים שונים על-ידי החלטות הרוב של אותה אסיפה. אין זה ענייננו! זה רק מחריד אותנו מבחינת הדמוקרטיה.

אך נכון מה ששאל חבר-הכנסת דיין: מהי האלטרנטיבה? תנועת החירות? הציונים הכלליים? האגודה? מק"י? אלה אינם יכולים להציע ממשלה אחרת, ולכן אנו מצביעים בעד ממשלה זו. אבל מחובתנו להגיד, שמפלגת פועלי ארץ יש-ראל גם היא אינה יכולה להרכיב ממשלה ביחידות' ובמשך כל זמן קיום המדינה לא יכלה להרכיב ממשלה ביחידות, ללא עזרת אחרים. ומתוך שיתוף מחשבות ודעות, למרות המאבקים, נתנו יד להרכבת ממשלה במדינת ישראל.

אבל ישנם גבולות, ישנם תחומים עד היכן ניתנת ידנו. חובתי איפוא להגיד שאנו מציעים לכם: הרפו מ"הפרשה". הפסיקו להביט אחורה בתיאבון כזה לקראת מאבקים בעתיד. אנחנו מזהירים אתכם. אנחנו עושים הכל, כדי שהממשלה תהיה יציבה, תקינה, ותעבוד באופן מסודר' מפני שישן למדינה דאגות חשובות יותר מן הדאגות לדברים שהיו נ-1954, שאבד עליהן כלח. אבל אם הדברים האלה לא יבואו על סידורם ותיקונם, לא נוכל להביע אמון בממשלה. היום עוד נביע אמון בממשלה.

יצחק-מאיר לוין (אגודת ישראל):

כנסת נכבדה. סיעתנו לא הגישה הצעת אי-אמון לממשלה הנוכחית, הואיל ואין אנו משוכנעים שהשעה כשרה

ענה להפגנות אי-אמון הגמולות כל סיכוי להתקבל. המ-
דינה כולה הוכנסה על-ידי מפלגות הקואליציה למערבולת
קשה, מלווה מבוכה מסוכנת. הדיון הנוכחי מוסיף נדבך
למבוכה. אין אנו מעוניינים במבוכה או בשמחה לאיד ולנסות
לזרוק אבן אחרי הנופל, או כזריית מלח על פצעי אחרים
ומריטת עציבהם. משום כך לא הגשנו הצעת אי-אמון. אבל
אנו מתנגדים עקרונית לממשלה הנוכחית וכאשר כבר הוג-
שה הצעת אי-אמון, לא נוכל להתכחש לעצמנו ועל כן נצביע
בעדה — אך מתוך נימוקים משלנו, ויורשה לי לפרטם :
כאמור, אין לנו ולא היה לנו כל אמון בממשלה. ראינו
בה מיום הקמתה ממשלה משוסעת ונעדרת כל הרמוניה.
באו המאורעות בזמן האחרון והוכיחו את צדקתנו. נתגלה,
שלפינו ממשלה של קטבים נוגדים, שאחד מזלזל ברעהו
ומשמיצו בפומבי, ואני משוכנע שמרבית תושבי המדינה
שואלים את עצמם: איך זה ייתכן שממשלה כזאת תמשיך
לנהל את המדינה?

אם בעבר ידענו ריב בין-מפלגתי חריף, אנו יודעים
לנהל ריב תוך-מפלגתי בלתי מרוסן, איש קם ברעהו וחבר
בעמיתו. וזאת בשעה שטרם הצלחנו לפתור אף בעיה מ-
כזית אחת בשלימותה. בזמן שאנו מוקפים אויבים מכל עבר,
אנו המעטים מתפרדים ולוחמים בינינו מול אויבינו הרבים
המתלכדים ומתאחדים. וזאת בזמן שכוחות עצומים מת-
ייצבים בעקביות מאחורי אויבינו בנפש, ואילו ידידינו משנים
את עמדתם הרופפת מיום ליום.

אמרתי כאן בעת שה"פרשה" היתה עדיין בראשיתה,
כי על שני דברים היתה גאוותה של המדינה בכל שנות קיו-
מה : על המשטר הדמוקרטי היציב השורר בתוכה, ועל
הזרוע הצבאית שהיא ללא כתם ורבב. בשעה שאויבינו
התמידו לדבר על המדינה כעל אפיזודה חולפת, הצביעו
ידידינו על המשטר הדמוקרטי-חוקתי בישראל, בעוד מדינות
לבנטיניות מקיפות אותה מכל עבר, אכולות אינטריגות
ומבוססות על משטרים מעוררים של רודנים קשיחים וכר-
שלים. והנה באנו אנחנו ואכזבנו עד היסוד את כל ידידינו
בעולם. הפכנו, בלי משים, לעוזרים לתעמולתם של אויבינו
בנפש, ניפצנו את ההנחות האלה — בצדק או שלא בצדק.
חזרתי זה עתה מביקור של כששה שבועות בדרום-
אמריקה. אין ביכולתי לתאר לפניכם את הרושם המביש
והמחריד של ה"פרשה" בעולם. ידידים ואוהדים שלנו ש-
אליהם בתמהון: איה תבונת עם חכם ונבון? איך מדינה
צעירה, בת י"ג שנה, המוקפת אויבים, יכולה להרשות
לעצמה משחק כזה?

רבותי, אין לנו מחסור בשונאים, גלויים ונסתרים, מה
רבה שמחתם לאיד ומה רבה הנאתם כשהם יכולים לדבר
עלינו כעל תופעה לבנטינית ולהשוות אותנו לקונגו, לק-
בוע ולחזור ולקבוע, שאין לישראל לא בטחון ולא יציבות,
והחוגים הנייטרליים — מה רבה להיטותם לחטט בכל פרטי
ה"פרשה", עד שאין הם נותנים להורידה מהכתרות הרא-
שיות. לעומתם עומדים יהודים מסורים למדינה בכל לבם
ונפשם, החרדים לשלומה ולבטחונה, וכובשים פניהם מרוב
בושה. האמינו לי, כי רחמנות עליהם. נכלמים הם ולעתים
אינם מסוגלים להביט איש בפני רעהו ואין הם מסוגלים
להבין, מדוע בעצם הגיעו הדברים לידי כך.

קשה לי לדבר על הנושא הזה. אינני שמח לאיד. לא
הייתי מחטט בצערם של אחרים, אילו לא פשטה מבוכה זו
על פני המדינה כולה. בתנאים הללו, איך נוכל לרחוש אמון
לממשלה, כשמרבית חבריה דוחים את ההנחות של ראש

הממשלה, ומסקנותיהם של חברי ועדת השרים בענינים אלה
אינן מתקבלות על דעתו של ראש הממשלה וחברים אחרים
של הממשלה? איך נוכל לרחוש אמון לממשלה אשר ראשה
מאשים כי מחצית חבריה הוציאו מסקנות של משוא-פנים,
עיוות הדין וחצאי-אמת, והללו נשארם בממשלה אחרי שמ-
ליצר. יפה מחזירה להם, לדעתם, את כבודם שנפגע? איזו
ממשלה היא זו בכלל, כשראש הממשלה בחופשה ואיש
אינו יודע מתי ואיך ישוב? דומני כי אבטא פה את דעת
רוב אזרחי המדינה אם אגיד, כי ממשלה כזאת אינה צריכה
להמשיך במתכונתה הנוכחית, ואנו מצטרפים לדעה שיש
לפזר את הכנסת ולגשת לבחירות חדשות.

לא אתיימר להגיד, שאני מסוגל להופיע כאן כשופט,
לקבוע עם מי הצדק ב"פרשה" זו. אינני חושב שהאמת מת-
גלגלת ברחובות וכל אדם מוסת, לצד זה או אחר, מסוגל
לחשוף את האמת והצדק. אנו, היהודים הנאמנים למקורות
הנצח שלנו, חונקנו לדעת, שיש לעמול קשות כרי להגיע
לאמת. היהודי האמיתי מצווה על הבלגה, על ריסון עצמי ו
אפילו אדם צודק, אשר טענות צודקות באמתתחתו, אינו רשאי
עדיין להרוס את העולם כולו בריצה אחרי הצדק. מאידך,
אפשר היה למנוע את הפרשה הזאת על ידי סידור הענין
בצורה הוגנת ושקטה ולא לדחוף אותה שתתגלגל ותגיע
לממדים כאלה.

ומכאן לנקודה צדדית. מפא"י מתלבטת עתה בקשייה.
אינני רגיל לזרות מלח על פצעי אחרים. אבל אתנכר לשולחי
אם לא אחזור לרמז שהשמעתי כאן, כששאלתי את מפא"י,
מדוע נתנה ידה לשבור מפלגות אחרות, נגיד, את סיעת
אגודת ישראל. אמנם, היא היתה רק מסייעת לכך, כוונתי
לאלה שבגדו במצפונם ויצאו את אגודת ישראל בקבלם עלי-
הם את מרותה של מפא"י. האם ההיגנות האלמנטרית לא
חייבה לחשוב פעמיים בטרם נעשה הצעד הזה? אני יכול
עתה לדבר על המקרה המצער הזה בשוויון-נפש. ברוך השם,
התגברנו על זה. עברנו את השלב הקשה הזה בשלום. לא
הייתי מזכיר את דברי חז"ל "על דאטפת", אבל עתה כש-
מרגישים מנהיגי מפא"י את אשר הרגשנו אנו לפני תשעה
חדשים, מותר לנו לבקש מהגדולה במפלגות בארץ, כי
ישמש הלקח גורם מכונן בעתיד.

אנו דשים עתה ב"פרשה" אשר ירשה את הכותרות
מ"פרשה" אחרת, אמנם קטנה ברעשנותה מזו הנוכחית —
פרשת השפלת כבוד הרבנות. אנו, נאמני התורה, שבענו
כאב גם מהפרשה הקודמת, וזו לא הניעה אותנו לאמון
יתר בממשלה הנוכחית. כן הדבר ביחס לכל עניני הדת,
השבת, המיסיון והעברה על הדת, כל אותם הדברים הגור-
מים לנו, ליהודים הדתיים, כאב יום יום. לנו "פרשיות"
לרוב, אם זו הפצת בשר הפיגול ואם זה ניתוח מתיים. כמה
זה כואב לנו לעמוד יום יום ולבקש, להתחנן, למחותי ושום
הבטחה אינה מקויימת.

פעם דיברו על סטטוס-קוו, אותו רוקנו מכל תוכן,
ועתה שוב אין משתמשים אפילו במושג ריק מתוכן זה.
הנה קיימת פרשת הפעלת שירותי התעופה בלוד על ידי
"אל איטליה" כצעד ראשון לחיסול השבת בענף זה. בלב
כאוב עומד היהודי הדתי ושואל: הנה מחריבים את המדינה
בשל כבודו של בשר-ודם ומזלזלים בלי הרף בכבודו של
מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. "על כבודכם מחיתם
ועל כבודי לא מחיתם"...

אין כאן המקום לעמוד על התרומה הנוכחית של הפ-
רשה לנוער שלנו ולמערכת החינוך כולה, במדינה הנמצאת
בלאו הכי במצב אומלל ביותר, והיכן המוצא?

מפא"י ירעד, בתולדותיה משברים לרוב. היא הצליחה בעבר להתגבר על הסכנות שארבו לקיומה, והגד. נכנסה עתה למבוך ללא מוצא, כמעט ללא פתרון. אם תשאלוני, איך נכנסה המפלגה היהודית הגדולה ביותר בישראל למבוך כזה, איך קרה הדבר הזה, שאגב, יש בו כדי לסכן את כל המאמצים שהושקעו במשך שנים רבות — אגיד דעתי" הגם שאולי לא יבינו אותי, שזה קרה משום שאי-אפשר למדינה, לארגון יהודי כלשהו, להחזיק מעמד לטווח ארוך, אם נוטלים או מסלפים את נשמתו של העם. משום שאין יראת אלוקים במקום הזה, מפני ששכחנו מה אנו ומה תוכן חיינו, משום ששכחנו את הרעיון המרכזי שאיחד — וגם יאחד — את העם, הרעיון היהודי המקורי, משום כך יכול היה לקרות דבר כזה. אם נשארים בלי רעיון מרכזי מאחד, וכשאין אי-ריאליזם, באים במקומם אינטרסים — של כסף, מותרות, מעמד, כבוד מדומה, כבוד אנשים. באין אידיאל ובאין יראת ה' אין מה שירסן את הלשון, את יצר הניצוח ואת הכבוד העצמי והרדיפה אחרי הכבוד, להיפך, מסכנים את העם ומקריבים הכל למען כבוד בשר-ודם.

"באין חזון יפרע עם". שום תחליפים לא יגבשו כאן חברה חדשה, לא יבססו את המדינה. התחליפים הללו יביאו אותנו בהכרח להתפוררות, למצב של תוהו ובוהו, יגדילו חס וחלילה את הסכנות האורבות לנו מבפנים ומבחוץ. ישנה רק דרך אחת ויחידה, ולא אתעייף להגיד זאת אפילו אלף פעמים ואחת, והיא: לשוב למקור חיינו, הגם שזהו אמנם קשה מאד. אם נחדש את האמת והאמונה, נתגבר על כל המכשולים, בעזרת השם, ואם נלך הלאה בדרך של "כל הגויים", אז נהיה דור הפלגה כמותם, שאיש לא ישמע שפת רעהו, אפילו במפלגה אחת, בחוג אחד. הזמן המועט העומד לרשותי אינו מרשה לי להאריך. נגעתי רק בראשי דברים, המצדיקים בהחלט את עמדתנו, להצביע בעד הצעת אי-האמון.

משה סנה (מק"י):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אמנם, לפי ההצבעה שתתקיים בעוד דקות ספורות, עדיין אין השעה כשרה להחליטה על אי-אמון לממשלה בכנסת ו אבל בציבור — אי-האמון לממשלה הוא לא-ערך רחב יותר מאשר צירוף הקולות של כל סיעות האופוזיציה בכנסת גם יחד. הכל יודעים, כי אף בתוך הרוב הממשלתי הקיים אין עוד רוב לראש הממשלה, וימים יגידו אם יש לו רוב — לו, כלומר, לרצונותיו לדרשותיו, לתנאיו — אפילו במפלגתו הוא. הבסיס הציבורי, עליו נשען כל השנים שלטונו של בן-גוריון, עורער ללא תקנה, ואותו אמון ציבורי אשר ניתן בו — אבד ואינו עוד. הוכחה לכך לא כל-כך נאומי האופוזיציה היום, אלא נאומי שותפיו של בן-גוריון. הם יכלו להגן על הממשלה רק מתוך קטרוג על ראש הממשלה, אם-כי מבלי לכנותו בשמו. הם יכלו להסביר את הישארות בממשלה רק מתוך העמדת הממשלה כנגד, מול ובניגוד לראש הממשלה.

מה אמר חבר-הכנסת רובין ז הוא דיבר בשם מפ"ם על הסכנה לדמוקרטיה. הוא לא אמר פה מצר מי באופן אישי נשקפת הסכנה, אבל חבר-הכנסת יערי בעתונו אמר זאת על מקורביו של בן-גוריון. הוא כתב: "הם עושים הכל כדי להחיש את יונו של המשטר הדמוקרטי ולהביא לידי השתלטות טוטאלית של יחיד עם חבר נושאי כליו". ובממשלה שלו אתם נשארים?
חבר-הכנסת גלילי הרחיק לכת — ועליו אני תמה, כי אני

יודע שהוא בעל חוש הומור — כי הוא הביע אמון לממשלה מפני שהיא דחתה את האולטימטום של בן-גוריון. משמע אתה בעד הממשלה בלי בן-גוריון? זה שיקול-דעת חדש גם בשביל האופוזיציה. אולם על הממשלה הזאת יחד עם בן-גוריון, בראשותו של בן-גוריון, כתבת או חברך הקרוב כתב בעתון "למרחב", לפני כמה ימים: "חברי ההסתדרות לא ישלימו עם דרכו זו של ראש הממשלה, החותר להטיל מרותו על הכל תוך פגיעה ביסודות השלטון הדמוקרטי במדינה". נכון, והלא מדובר הוא בממשלה הקונקרטית אתו כראש ממשלה, ואתה היטבת להגן על ממשלה בלי בן-גוריון. האם בכך המדובר?

הדתיים הלאומיים לא דיברו בדיון זה — זכותם להו-פיע או לא להופיע — אבל הם הביעו את דעתם בעתונם. הם אמרו שהמשבר לא חלף, הוא בעיצומו, והם שיבחו את "ההתקוממות המוסרית העממית כנגד עריפת ראשים". והסיעה הפרוגרסיבית הצהירה שהיא "עדיין" תומכת בממשלה. זה אמון? הצירוף האריתמטי של הקולות האלה נגד אי-האמון, כלום יש לו משקל של אמון? אין אמון לממשלה בציבור ואין לה אמון בלבבות של חברי הקו-אליציה בכנסת. עדיין הידיים ידי הקואליציה, אבל הקול הוא כבר קול האופוזיציה.

מה שנתגלה פה — ואני חייב להסתייג בנקודה זו מדובר תנועת החירות — זו לא חרפתה של מפא"י בכללה; מה שנתגלה — זה רקבון השלטון של בן-גוריון.

לא די בזה שנעשו מעשי הרפתקנות צבאית נפשעת, מעשים שלא ייעשו; לא די שהיו עלילות שקר ועדויות שקר וזיוף מסמכים במקום שזה לא צריך היה לקרות; אלא היה גם חיפוי נמרץ, נלהב, עקשני ועיקש של ראש הממשלה על מי שחטא והורשע. ומצדו היתה הנפת גרזן על מי שלא חטא והוכתם שש שנים על לא עוון בכפו, חוץ מ"עוון" אחד — שהצליח להוכיח את צדקתו והעז להוקיע את ההרפתקאות את השקרים, את הזיופים ואת המעללים. איש לא פגע בצה"ל; לא האיש לבון ולא שום אדם אחר בישראל. רק מי שמגן על זייפנים, הוא פוגע בצה"ל, אף אם הוא קושר לעצמו את הכתר של ראש צבאות ישראל. כיון שאני אומר זאת, אני צריך לחזור ולומר: אין לנו, לקומוניסטים, שום קירבה לחבר-הכנסת פנחס לבון, ולא הכרת-תודה כלפיו.

דוד הכהן (מפא"י):

יש, יש...

משה סנה (מק"י):

מה אתה מדבר, חבר-הכנסת דוד הכהן ז האם אתה חושב

שכל דבר לא-נבון צריך להגיד בקול רם?

הסיעה הקומוניסטית הציעה אי-אמון ללבון כשר הבט-חון שלושה שבועות לפני שהלך ו הסיעה הקומוניסטית היתה היחידה בוועד הפועל של ההסתדרות השנה — כל-מר ב-1960 — שהצביעה נגד בחירתו כמזכיר ההסתדרות; התנגדנו לו גם אז כשר הבטחון וגם עכשיו כמזכיר ההס-תדרות, כי אנחנו נגד הקו האידיאולוגי שלו והוא נגד הקו האידיאולוגי שלנו. אבל בנסיבות שנתהוו הדחתו של לבון זאת תהיה השלטת דיקטטורה מנוונת בישראל, בהסתדרות, במעמד הפועלים ובחיי הציבור. לכן כל מי שדואג וחרד לעתיד הדמוקרטיה בישראל, יתנגד למעשה זה, וחלילה לכם לעשותו.

אנו חייבים להרחיק חשוב, למה חתירה זו לשלטון יחיד — יחיד תמיד עם חבר מקורבים. למה תאוה לעשות

פולסטר את סדרי החיים הדמוקרטיים ז למה כל הנטענות, מעיוות שיטת הבחירות עד למעשים האחרונים? — מפני שזה נחוץ לשלטון המתעתד לעשות דברים המנוגדים לעני-ינו ולמאוייו של העם. אחרת אין צורך לעשות פולסטר את רצון העם ואת שלטון העם. שלטון בן-גוריון הוא שלטון המרבה לקחת מן הדלים ולא מן העשירים ומרבה לתת לעשירים ולא לדלים; שלטון המסלף את מושג הבטחון ממשמעותו המקורית: הבטחת השלום — להיפוכו: הר-מתקנות מלחמתית; שלטון המחבר את ישראל לא לתנועת שחרור העמים, אלא למדכאי העמים, ער לשליטים ניאוא-נאצים ועד בכלל; שלטון המחוקק חוק מיוחד המכשיר את סרוויזוס ופוסל (להבדיל אלפי הבדלות) את בנימין הלוי. לשלטון זה יש אי-אמון מוחלט במעמקי העם. לכן חייב בן-גוריון ללכת. לא בן-אהרן, בן-גוריון חייב ללכת. ואילו אתה, חבר-הכנסת גלילי, הגינות על בן-אהרן. מי תוקף אותו? בן-גוריון חייב ללכת, והליכתו תקל על מדינת יש-ראל את המוצא מהמיצר ומהבידודות הבינלאומית ותקרר את השלום לגבולות ישראל. למען יהיה שלום — ילך בן-

גוריון. למען תיקון היחסים בתנועת הפועלים הישראלית והגברת ליכוד ואחוזה בין הפועלים בישראל — ילך בן-גוריון. למען תפוגה הדרך לממשלה חדשה, לממשלת שלום, בטחון, אחוות-עמים, אי-תלות, קידמה סוציאלית, ודמוקרטיה — צריך בן-גוריון ללכת. ולא ההצבעה היום תהיה המכרעת.
היו"ר ק. לוז:
אנו ניגשים להצבעה על הצעת סיעות תנועת החירות והציונים הכלליים להביע אי-אמון לממשלה. אבקש למנות את הקולות.

הצבעה
בעד הצעת סיעות תנועת החירות והציונים הכלליים להביע אי-אמון לממשלה — 26
נגד — 77
ההצעה לא נתקבלה.

ג. חוק התקציב לשנת 1961/62, תשכ"א — 1961 (* (קריאה ראשונה)

היו"ר ק. לוז:
הכנסת תעבור לסעיף ג' של סדר-היום: חוק התקציב לשנת 1961/62, המשך הדין הכללי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ח'מיס, ואחריו — לחבר-הכנסת שופמן.
יוסף ח'מיס (מפ"ם):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. כאשר עוברים מן הדין הקורם לדין על התקציב, אין האווירה נעימה כל-כך. אבל אנסה להבהיר מספר נקודות הנוגעות לאזרחים ישראלים ממוצא ערבי. חברי לסיעה אשר דיברו לפני, בוודאי הבהירו את כל הנקודות בכללן.
ברור לי שתקציב הוא מדיניות האומרת ממי לקחת ולמי לתת, באיזו צורה לקחת ובאיזו צורה להוציא. אם נסקור את תקציבי השנים האחרונות, נראה שמדיניות המסים העקיפים הולכת ומתרחבת. אם אנו רואים שהציבור הערבי וגם ציבור בני עדות המזרח, אלה אנשים שהכנסותיהם דלות והם מבורכים בילדים, ואם נראה שמסי העקיפין נגבים מצריכה, הרי משום שאנשים אלה מבורכים בילדים רבים, מוכרחים הם לקחת אמצעים שנועדו לצריכה ובהם לשלם מסים גדולים יותר, אם כי הכנסתם מועטה. ואם בציבור הערבי אני נתקל בהרבה ילדים שאינם הולכים לבית-הספר, — אם כי יש חוק לחינוך חובה, אבל אחוז הילדים המבקרים בבית-הספר קטן — אחת הסיבות לכך, שהאב אינו יכול לתת לילד הלבשה טובה והילד לפעמים מתבייש. הנקודה השניה — מס ישיר ומס הכנסה. לא אדבר היום על מס הכנסה, הבאתי פעם הצעה לסדר-היום, אם כי ישנם סעיפים מסויימים במס הכנסה, שלא אני בלבד, אלא חברי שר האוצר הערביים, במקרים רבים, מביאים את הענין. אבל אפילו מס ההכנסה כפי שהוא קיים כיום בציבור הערבי, בהתאם לסעיפי החוק — עובדי מס ההכנסה אינם נוהגים למי הסעיפים השונים, הם מנצלים את אי-ידיעת הציבור בחוק עצמו, את אי-ידיעתו בהנהלת ספרים, והם קובעים את הסכו-

מים שהם חושבים לנכון. במקרים רבים אומרים לי החברים פה כי הציבור הערבי איננו משלם את האחוז המתאים לפי אחוז האוכלוסיה הערבית.
אנו רואים כי גם בציבוריות הערבית יש מספר לא-קטן של אנשים החייבים לשלם מס הכנסה, אבל הם נהנים מכל מיני דרכים ומהתערבות במשרדי מס הכנסה, ואינני רוצה להרחיב את הדיבור בנקודה זו. אני יכול להזכיר מקרה חשוב מאד שאירע לחבר הכנסת השניה והשלישית, חבר הכנסת ח'ניפס, שעשר שנים לא שילם מס הכנסה, ופתאום בזמן מסוים שכנס להיות אופוזיציוני או הציע הצעה מסויימת שהממשל הצבאי לא היה מרוצה ממנה, פתאום לקחו את פרותיו, מכרו אותן או שחטו אותן.
תמיד הצעתי, והיום אני חוזר ומצהיר ששר האוצר יציע להקים ועדה ציבורית שתבדוק את המצב לא מפי אני, אלא מפי חבריו, חברי הכנסת הערביים, תבדוק ותראה במה המדובר, או שוועדת הכספים של הכנסת תקים מחבריה ועדת-משנה, תבדוק ותזמין אנשי ציבור שוגים. בדקות המועטות שהועמדו לרשותי, אסתפק בהערות אלו לתקציב ההכנסה, ואפנה לתקציב ההוצאה.
תמיד הצעתי, והיום אני חוזר ומציע, כי שר האוצר יקבע קרן מיוחדת, קרן לפיתוח הכפר הערבי. מרוע אני אומר זאת? יש מי שאומר כי אתה לוחם על שוויון והשתל-בות. אני רוצה לראות בעין מה עושים לציבור הערבי, אני רוצה לראות את הפיתוח באופן מעשי.
שר החקלאות הנוכחי מדבר לפעמים באסיפות וברדיו כי עשו דבר זה, עשו דבר אחר, אלה הם דברים קטנטנים. אינני רוצה לשמוע בענין מים לשתייה, אני רוצה לשמוע בענין מים להשקאה.
שר-האוצר ל. אשכול:
מים לשתייה אינם חשובים?

יוסף ח'מיס (מפ"ם):

זה חשוב מאד אבל אין מתפארים בכך. כ-80%—85% מן האוכלוסיה הערבית שותים עדיין מי גשם מבארות, והביאו אמנם ל-10'12 או 15 כפרים מים לשתיה. אנו מעוניינים בדחפורים שיהפכו אדמת הכפר הערבי לאדמה חקלאית מתאימה. איני מתנגד לזה, אני רואה זאת כדבר טוב, אני מהלל זאת ואומר כי הוא טוב אבל אני חושב שצריך — וזה הדבר העיקרי — לקבוע קרן מיוחדת של מיליון אחד או של שני מיליון למטרה זו ושר האוצר יוכל לומר: עשיתי כך או עשיתי אחרת.

בהיותי חבר ועד"ר שמעתי מפי שר מסויים כמה כספים הושקעו במגדל העמק, כדי שיימצאו שם מקורות פרנסה לפועלים ולאוכלוסיית המקום. אותו הדבר בקריית-נצרת. ורצוני לשאול: האם ידוע לשר האוצר שבקרב האוכלוסיה הערבית אין כיום שום מפעל תעשייתי חוץ מהמפעל בנצרת, המפעל לסיגריות המעסיק 15 פועלים בלבד? ואשר מספר חודשים בשנה מוכרחים הם לא לעבוד מפני שתוצרת המפעל לא נמכרה? והייתי רוצה לראות מפעל שיקלוט פועלים שהיה להם שורש והיה במקום עבודה מסודר.

ורצוני להביא דוגמה נוספת. אני מברך על כך שבנוו חמישה בתי-ספר ערביים לאוכלוסיה של 225,000 נפש. אבל אם אנו רואים שמספרם של הכפרים הערביים צומצם, הפלי-טים בתוך המדינה נקלטו בתוך אותם הכפרים, מספר הילדים הלומדים בבתי-ספר — ובאופן מיוחד אחרי קבלת חוק חינוך חובה — גדל; הרי בתי-הספר שהיו אחרי תקופת המנדט אינם מספיקים. ואני שואל איפוא, האם יש הצעה לבנות עוד בתי-ספר? ביקרתי בזמן האחרון וראיתי כיצד 60 תלמידים לומדים בהדרגה בקנטון, ראיתי עוד בתי-ספר ואי אפשר לומר שהם ראויים להיות בתי-ספר. ביקרנו ניטעם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בג'לג'וליה, וגם שם ראינו איזה בית-ספר.

בקרן המוצעת יבוא שר האוצר ויאמר: עשיתי כך, פיתחתי כפר זה או זה, ובזאת אנו יכולים לשרת את המטרה הסופית, וקודם כל — שלום בתוך המדינה בקרב הצ-בור הערבי, שירגיש עצמו מבוסס ויילחם גם למען המטרה הס-פית שלנו — מטרת השלום במזרחנו. יוסף שופמן (תנועת החירות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר בסיעתנו דנו אם להציע הצעת אי-אמון לממשלה, אמרתי שאילו אפשר היה לפי תקנון הכנסת להציע אמון לממשלה, היה מצבנו בהצבעה נוח יותר, כי לסיעות קואליציוניות מסוימות קל יותר, בתנאים שנוצרו, להצביע נגד אי אמון מאשר להצביע בעד אמון. והדיום להנחתי זו שמענו בכל ההצטרות של הסיעות הקואליציו-ניות. נדמה לי שמעולם לא שמעתי באולם הזה "שבחים" כאלה לממשלה מצד אותם חברי הכנסת שבסוף דבריהם ובראשית דבריהם אמרו שיצביעו נגד הצעת אי-אמון. היו אלה דברים אפוזיציוניים מובהקים, והפליא מכולם לעשות חבר-הכנסת גלילי אשר בחכמה רבה חילק שבחים לממשלה ובאורח זה הצליח לפגוע בראש הממשלה. כנראה היתר. זאת כוונתו, בלתי-מוצרת, אבל משתמעת מדבריו.

חבר-הכנסת דיין, בדבריו בשבוע שעבר בא בטענות, שהנה שמע מסיעתנו דברים על כך ש"מתגלגל" איזה חוק על אחריות קולקטיבית של הממשלה. הוא נפגע מן הביטוי "מתגלגל חוק". אבל כיצד אפשר להתייחס אחרת לחוק שהוגש לכנסת עוד בדצמבר 1959? נדון במשך חודשים אחדים בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ושם הכניסו בו-תיק-

נים, מחקו הוסיפו ושינו את טעיפיו, ולפני חודש ומעלה כבר אושר לכאורה בקריאה אחרונה בוועדה עם הסתייגויות הונח על שולחן הכנסת, והגה אין מביאים אותו להצבעה? ומה הסיבה, מדוע אין עורכים הצבעה על חוק? שהוא כמעט חוק קונסטיטוציוני, אשר צריך לקבוע את האחריות המשו-תפת והקולקטיבית של הממשלה? מה הביישנות הזאת לפתע פתאום?

ואומר חבר-הכנסת דיין: לא היתה כל התנגדות, לא היו כל סכסוכים בממשלה, היתה החלטה ברורה של הממשלה, ואיש לא פגע באחריות המשותפת של הממשלה. ואולי בא-מת החוק איננו דרוש? לאחר שנוכחו לדעת שכל שרי הממ-שלה נשמעים ומציינים? ואנו כולנו יודעים מאין נובע כל הרעש. אילו היו פני הדברים כפי שניסה לתארם השר דיין, למר. היה כל הרעש, מרוע באו כל ההודעות של ראש הממ-שלה ביחס לשרים, מדוע היתה הפגיעה כה קשה, מדוע הוא פגע במלים בלתי-נעימות בחבריו בממשלה? ויש אומרים שהנוסח של הודעת ראש הממשלה היה חריף יותר אבל ברגע האחרון היה מי שצינר את הטקסט אשר הוקרא באולם של מפעל הפיס.

הממשלה הזאת מסוכסכת. שמענו היום מדוע אנשי הקו-אליציה אינם מצביעים עדיין בעד אי-אמון לממשלה, מדוע הם מצביעים עדיין בעד הממשלה. בל הנכנס לאולם שהיה שומע קטעים מסויימים מדברי נואמי הקואליציה, היה יכול לקבל את הרושם שעומד על הבמה נציג של האופוזיציה ודורש להביע אי-אמון. דומה שאנשים אלד. עדיין לא הגיעו לכלל בגרות פוליטית מלאה, והם יסיקו את המסקנות רק בזמן מאוחר יותר.

שמענו את תשובתו של שר האוצר כמי שמכהן בתפקיד יושב-ראש בישיבות הממשלה, ודומני שזהו התואר המדוייק שלו במקרה זה. שר האוצר השיב לידידי וחבר סיעתי חבר-הכנסת בן-אליעזר, והזכיר כמובן את האבנים שנזרקו על בנץ הכנסת. הוא שכח להזכיר את האופנועים שלית את חבר-הכנסת בגין בימי הבחירות. ואם מתחילים להזכיר נשכחית ולהפליג בזכרונותי מן הראוי להזכיר גם דברים אחרים. ונזרקו אבנים לא רק כאשר הועלתה בעיית השיל-מים; נזרקו אבנים ברחוב אלנבי מגג של בית. חבריו של מר אשכול זרקו אז את האבנים על תהלוכה של ילדים בית"רים, וזה היה בשביעי של פסח תרצ"ג. הילדים הלכו ברחוב, והמבוגרים, חבריו של מר אשכול, אותם האנשים הדמוקרטיים, שתמיד מזכירים את האבנים שנזרקו על הכ-נסת — ואולי אנו למדנו מהם — הכינו ערימה של אבנים וזרקו אותן על הילדים שהלכו ברחוב. מגן דוד אדום אסף את הילדים הפצועים, ששתתו דם, לאחר שהמבוגרים, חבריו של מר אשכול, ידו בהם אבנים.

הכל מופתעים מן הדברים שנחשפו עכשו במפא"י. אנו לא היינו מופתעים כל עיקר. אנו חושבים שמפא"י עברה אימון נפלא כרי להגיע לאותה פרשה, אליה הגיעה. ראשיתו של האימון נעוץ במשפט רצח ארלוזורוב. גם שם היו עדויות שקר, כבר אז הופיעו מסמכים מזוייפים, כבר אז נשלח מברק מזוייף לקונגרס הציוני שהתקיים בשנת 1933 בפראג בכוונה להשפיע על תוצאות הקונגרס ועל מהלך הדיונים בו. ומה החידוש שבפרשה.

ואם כל זר. אינו מספיק? הרי ידוע שכמה מגיבורי הפרשה היו פעילים בהסגרת חברי אצ"ל ולח"י למשטרה הבריטית. הם קיבלו הכשרה זו לקראת הפעולה בשנת 1954. כגר אז הם ידעו לחטוף אנשים, לענות אותם במרתפים.

הם ידעו לשתף פעולה ולהגיע להסכם עם הבולשת הבריטית בדבר עריכת רשימה של אנשים שצריך לשלוח אותם לחוץ-לארץ ולשים אותם במעצר. ובמקרה, ארבעה קרבנות של הסכם זה נמצאים עכשיו באולם הכנסת והם חברי כנסת מסיעתנו. הם נשלחו אז בהסכמתם של חבריו של מר אשכול והקצין הבכיר.

ואם כל זה לא די — נזכיר את ענין תאניה "אלטלנה" שהפציצו והפיזו אותה ובה נהרגו עשרים לוחמים ישראליים שבאו לעזור למדינת ישראל במלחמת השחרור. רבים מהם נפצעו.

הרי לפניכם אימון מתאים, הכנה נפשית והכשרה מצו-יינת ונפלאה של חבריו של מר אשכול לקראת פרשת 1954. ולאור הפרשה, לאור כל ההכשרה המוקדמת — מה הם אותם האופנועים שליוו את חבר-הכנסת בגין בתעמולת הבחירות שלו? ההכשרה לקראת זיופים, אותה פעולת הל-שנה והסגרה, אותו שיתוף-פעולה עם הבריטים, אותה דגי-מת ילדים באבנים — כיצד אפשר להשוות כל המעשים האלה לאותו מעשה של זריקת אבנים, או לאותו מסע של אופנועים? אלה היו משחק ילדים לעומת הרקורד הנפלא שהשיגה מפלגת פועלי ארץ ישראל בפעולותיה ה"דמוקרטיות". הצעת הפוטש — גם היא לא באה מאתנו. וכבר אז השתמש ראש הממשלה בביטויים יפים. כשהופיעה הידיעה הראשונה ב"מעריב" — חשד ראש הממשלה שמישהו מחבריו "מכר" (במלים אלו התבטא: "מכר") את הידיעה ל"מעריב". זה היה האמון ההדדי בתוך מפא"י כבר אז. אין זה דבר חדש שהופיע עכשיו אי-האמון בין אנשי מפא"י. גם אז היתה אותה מידת האמון, כשראש הממשלה אמר שמישהו מחבריו מכר את הידיעה ל"מעריב" על דבריו שאמר במר-כז מפא"י. ובמרכז מפא"י הוא אמד בפירוש: — ואני מצטט זאת לפי "דבר" מהתקופה ההיא — "כדי למנוע תהליכים דומים לאלה הקורים בארצות השכנות כשיאוש מדמוקרטיה ובזיון הפרלמנט מביאים למהפכות צבאיות והעלאת דיקט-טורות; וכדי לעשות רצון כזה, ששמעו גונב אל אזני פעם לפני מספר שנים, לבלתי-אפשרי בישראל — יש להירתם למערכה תקיפה לשינוי שיטת הבחירות". מר בן-גוריון עוד הוסיף כי אנשי הכנופיה אשר הציעו את הפוטש "לא היו פשיסטים". זאת היתה המחמאה שהוסיף לאנשים אלה. אשר הציעו לו את הפוטש, הצעה שאז דחה אותה.

לאור כל ההתפתחות הזאת וההכשרה הזאת, לא הופ-תענו כשדברים יצאו החוצה על מה שמתרחש במפא"י. לא הופתענו מן הלשון, בה פונים חברי מפא"י זה לזה, ומן הדברים שאילו חזרתי עליהם כאן, מובטחני שהיושב-ראש היה מפסיק אותי בגלל הסגנון הבלתי-פרלמנטרי, ולכן לא אחזור על מלים אלו. אבל כולנו קראנו את הדברים בעת-נות, ואנו יודעים מה הם הביטויים והכינויים שאיש אחד במפא"י מכנה בהם ומקנה אותם לחברו, לרעהו, לחברו במס-לגה, לאיש שאתו יחד ישב עשרות בשנים במפלגה.

בא חבר-הכנסת מר משר. דיין ואומר לנו: זוהי הממ-שלה, מפא"י מטבע הדברים חייבת לנהל אותה וזוהי הממ-שלה הטובה ביותר. ירידי מר בן-אליעזר דיבר היום על הרושם שהדבר עשר. בחוץ-לארץ ביחס למדינה, וזה נכון. אבל אפשר למנוע פגיעה זו במדינה, כי בחוץ-לארץ לא יבין שום אדם, איך ממשלה, שעברה עליה רעידת-אדמה כזאת כמו הפרשה אחרי שנתגלו כל אותם המעשים הימים הכרוכים בד. — איך ממשלה כזאת יכולה לה סיף לכתו כממשלה, ואיך המפלגה שפרצופה האמיתי נתגלה ברבים, פרצוף שהיה מוכר לנו מזמן — איך יכולה היא לעמוד

בראש הממשלה. זאת בחוץ-לארץ לא יבינו. וזה מה שיריד את שמה הטוב ויפגע בשמה הטוב של המדינה. לא העובדה כשלעצמה. כי קרו דברים, כל מיני דברים קרו בכל מיני מדינות שפגעו בממשלות. אבל הממשלות הללו ירדו; זאת היתה התוצאה הראשונה. וזאת התוצאה שיכולה לשמר על שמה הטוב של המדינה. אם מתגלים דברים כאלה כפי שהת-גלו ביחס לממשלה, ביחס לראש הממשלה ביחס למפלגתו של ראש הממשלה — יש רק תוצאה אחת טובה בשביל המדינה: אם הם יורדים משלטון.

היום שמענו שעדיין לא בשל הדבר עוד מהססים תשו-חפים, הם עוד מסתפקים בחצאי דברים של ראש הממשלה, שכביכול חזר בו מדבריו. אמנם הלשון הזאת של מכתב ראש הממשלה וסגנון המכתב היו מעורפלים, ואפשר לפרשם לכאן ולכאן. בכלל, ראש הממשלה אוהב לדבר בצורה כזאת שיכ-תבו לו פירוש. בזה הוא משתווה לדעתי לפילוסופים הגדולים שצריך לכתוב פירושים גם לדבריהם, והוא חושב שזה נותן לו את האפשרות להשתוות אליהם. וכך גם במכתבו לשר המשפטים, יושב-ראש ועדת שבעה השרים, כתב בצורה שספק נסוג ספק לא נסוג. מי שרוצה לקבל את הדברים כנסיגה — יכול לקבלם כנסיגה; מי שאינו רוצה לקבלם כנסיגה — לא יקבל אותם כנסיגה. שר המשפטים מבכר לקבל אותם כנסיגה; יבושם לו. אבל כבר בשבת זו בתל-אביב, באסיפה של מפלגתו אמר שיש כנראה גם כאן ספקות חמורים מאד, אם אמנם כל הענין כבר חוסל על-ידי מכתבו של ראש הממשלה.

כנסת נכבדה, המפלגה אשר מתיימרת לעמוד בראש הממשלה ובראש המדינה נתגלתה בכל יפית. וביחס לזה כנראה דברי נבואה כתב רק לפני שנה וחצי, באוגוסט 1939, "דבר" במאמר ראשי שככתב: "פשיזם פירושו כי כל האמצעים כשרים במאבק על שלטון; גם השקר הגס ביותר". דברי נבואה על עצמם כתבו אז חברי מפא"י במאמר ראשי זה ב"דבר". כי מד. נעשה עכשיו במפא"י? האם יש שם איזו התנגשות של סיעות? התנגשות של דעות, של אידיאו-שם עכשיו, הרי אלו התנגשויות של כנופיות בסגנון ש-קאגו. אלא מהז עוד לא הוציאו לשימוש ביניהם טומיגנים וסכיני-קפיצים. לזה עוד לא הגיעו. אבל עדות מזויפת, מסמ-כים מזויפים, עלילות-שוא — הרי אלה. הם כלי-זין של אותם האנשים שאמריקה טרחה כל-כך הרבה כדי לטהר עצמה מהם. וזה הרי עכשיו היסוד של ההתנגשות בתוך מפא"י. האם יש איזה ריב יסודי, עקרוני? האם אתם שומעים על אילו השקפות-עולם שונות בין כל מיני קבוצות ז לא. יש רק אותו האלמנט של התנגשויות של כנופיות, ואותו הדבר כפי ש"דבר" כתב: "פאשיזם פירושו כי כל האמצעים כש-רים במאבק על שלטון, גם השקר הגס ביותר".

מפא"י היתה פעם מפלגה ככל המפלגות עם השקפת-עולם משלה. הדבר הזה חלף ועבר מזמן. אפשר לומר — ואשתמש סד. במימרה שהיתה פעם מקובלת בארץ-מוצאי — ש"העלמה היא מבית טוב" אלא שמזמן עזבה את הבית. זה קרר. גם למפא"י.

עדיין הורמו היום הידיים, והצעת אי-האמון הוסרה מסדר-היום. אבל אוי ואבוי לנצחון כזה. האווירה בה הודמו הידיים, כשממש אפשר היה לראות בעיני הרוח איך אנשים מוכרחים להחזיק למעלה איש ביד רעהו כדי להצביע נגד הצעת אי-האמון, ובאיזה אי-רצון נעשה הדבר — סב רני שהיא הנותנת למפא"י את האפשרות לצפות בזמן הקרוב להת-פתחות נוספת, שתוכל רק היא להציל את כבוד המדינה

בעיני הזרים : הורדת הממשלה, לא רק זו שמר בן-גוריון עומד בראשה, אלא הורדת הממשלה שבה משתתפת מפא"י. אהרן ידלין (מסא"י):

אדוני היושב-ראש' כנסת נכבדה. אני מבין ללבה של האופוזיציה' שנקטה בצעד של שיזור דיון בבעיות משטר והנהגה לאומית בדיון תקציבי. אבל אין צורך להפריז בכך ואין זה מעלה את כבודה של האופוזיציה כאשר הדיון הופך לדיון אכסלוסיבי לא על תקציב.

אין אני מתרעם על השעטנז שבשיזור, כי גם לדידי אין פתרון לבעיות כלכלה ללא הנהגה לאומית מדריכה ומכוונת' אבל אני חולק על המסקנות של האופוזיציה ורואה בחרדה לדמוקרטיה' כפי שהיא באה לידי ביטוי על ידה, בהלת-שוא.

הסכנה האורבת למדינת ישראל אינה בהתנקשות בי-סודותיה הדמוקרטיים, אלא בהתפוררות הנהגה לאומית מד-ריכה. אני שייך לאלה הסוברים ששום חברה אינה תלויה ביחיד' אבל שום חברה אינה זכאית לבזבז נכסים לאומיים ומנהיגות לאומית גם היא בגרר נכס.

חברה דמוקרטית חפשית, לא פחות מאשר חברה ר-דנית' זקוקה אף היא למנהיגות לאומית מוכרת, בעלת ס-כות הנהיגת מאמון הציבור. בחברה חפשית משתיתה המ-נהיגות את כוחה על מופת ועל הידברות של שכנוע בינה לבין בוחריה' ומה שמתפרש על ידי האופוזיציה כלחץ' אפשר גם לראותו בשכנוע הדדי. קבלת הדיון של ההנהגה בדמוק-רטיה אינה נובעת מההכרה באל-טעות של המנהיג, אלא ממלאי האמון שזכתה בו ההנהגה במסה ומעש של מבחנים קודמים.

אין האמון מוציא מכלל תחומי את הביקורת וההת-מודדות עם מדיניות ההנהגה' אך הוא נושא עמו גם את הנכונות מרצון לקבל את הדיון, גם כאשר חולקים עליו. ודברים אלה כוחם יפה הן בעיני מדיניות והן בעיני מסים. חברה דמוקרטית היא איתנה יותר וחזקה יותר כאשר היא זוכה להנהגה עתירת אמון ושופעת השראה. לפי דעתי אין סכנה לדמוקרטיה ממנהיגים גדולים. לפעמים הסכנה נובעת מהעדרם. ושום אומה דמוקרטית עוד לא עמדה במצור כש-היא מוקפת אויבים וניצבת מול אתגר של משימות גדולות בלי שהצמיחה מתוכה הנהגה בולטת ובעלת שאר-רוח. לא אשיב הפעם על ההתקפות על מפלגת פועלי ארץ-ישראל. אסתפק בזה שאומר כי הסכנה לדמוקרטיה אינה נו-בעת ממפא"י' אלא קיומה של הדמוקרטיה בישראל תלוי במידה רבה בקיומה ובליכודה של המפלגה הזאת.

ברצוני להעיר עתה' אדוני היושב-ראש, כמה הערות לתקציב' ואני מקווה שיובאו בחשבון בוועדת הכספים, לאחר שאצביע בעד העברת התקציב לוועדה מתוך אמון בממשלה. לראשונה, לדעתי, יש להכניס תיקון מסויים במעמדו של החינוך בסולם העדיפויות של התקציב. לא אימר שמקומו אינו גבוה למדי. להיפך, ההוצאה לחינוך בישראל גבוהה יחסית, אם נמדוד אותה באחוז להכנסה הלאומית או במספר דולרים לארם מבוגר באוכלוסייה. אולם יחד עם זאת' ההי-שגים שאנו משיגים בתחום החינוך הם בלתי מספיקים. והסיבה לכך נעוצה בחסרונה של הוצאה שולית מיוחדת ונוספת על ההוצאה שאנחנו מוציאים כיום לחינוך, כיון שהוצאה שולית כזו בידה לקבוע את יעילות ההוצאה הגדולה הנתונה.

שומה עלינו להתגבר על פיגור היסטורי-תרבותי של חלקים ניכרים באומה' בעוד שאין אנו יוצרים תנאים מת-אימים למאמץ התגברות זה. ואסור לנו להתמהמה' כי זהו ענין מכריע לגבי עתידנו הכלכלי והחברתי גם יחד. לשם עילוי ילדי משפחות מארצות נחשלות מן ההכרח להקטין — ובמהירות — את הצפיפות בכיתות בבתי-הספר; יש לתת לתלמידים הדרכה מוגברת, ובכלל זה שיעורי עזר; יש להקים כיתות נוספות לחינוך מיוחד! צריך לתת עזרה נוספת בציוד לישובים מפגרים; ומעל לכל: להתקדם לקראת רפורמה — העולה הרבה כסף — של יום לימודים ארוך. אבל דאגה לבית-הספר היסודי בלבד אינה דיה. יש להבטיח שנת גן נוספת ל-12 אלף ילדי עולים בגיל ארבע, שיש להמטה מגיל חינוך חובה' באשר אם לא נקדים להכ-ניסם למסגרת חינוכית' שוא תהיה ההשקעה שנספק בהם אחר-כך.

והגיעה השעה להכין בהיקף נרחב כלי קיבול לקליטת בני נעורים רבים יותר ויותר בכל המסגרות של החינוך העל-יסודי. בגלל היעדר עליה גדולה' מצמצם, לצערי, היקף גידולו של בית-הספר היסודי, אבל מתרחב היקף הגידול בבית-הספר העל-יסודי' גידול הבא בעיקרו משכבות ממש-פחות שלמטה מבינוניות' ואנחנו צריכים להשקיע בתחום זה השקעות גדולות ורציניות.

החברה הישראלית הולכת, לאחרונה' ומסבירה פנים למורים, אם לא יחרגו מגבולות של מאבק ציבורי מא-רגן ואחראי. אושרו הטבות על ידי ועדת גור, ניתנו תוספות על ידי ועדת השרים לעניי כלכלה, אושרה עובדת הקיפוח של מורים אקדמאיים על ידי ועדה הסתדרותית' ואנו עומדים ללא ספק לפני חתימת הסכם עם הסתדרות המורים, אשר יעניק שוב תוספת שכר. אולם הגיעה השעה שהחברה הי-שראלית תסביר פנים גם לחינוך. תוספת התקציב המוצעת לנו באה בראש וראשונה כתוצאה מהסברת פנים למורים. אני מקווה שכתוצאה מכך תתעצם ותגבר גם מסירותם לע-בודת הקודש שהם נתונים בה' אך חובתנו היא לראות את החינוך לא רק כצריכה ציבורית' אלא גם כהשקעה החשובה כיום יותר מהשקעות אחרות! ההשקעה באדם משמשת בת-קופתנו גורם מכריע בהתפתחות החברה והכלכלה הישראלית. היא מונעת התהוות "צווארי בקבוק" בפיתוח הכלכלי, הנוב-עים מתוך העדר כוח אדם מקצועי, היא חוסכת בתקציב סעד ומשטרה, היא מונעת הרי געש סוציאליים, היא מגבירה ומחזקת גורמי איכות ביכולת עמידתנו בחזית הבטחון. ולכן הנני חולק על הגישה שבאה לידי ביטוי בהצעת התקציב' שהפעילה גם לגבי החינוך את הנוסחה האומרת "אין מקום לפעולות נוספות בשנת התקציב 1961/62".

והערה שניה. אם לגבי המורים ניתן לומר שמסבירים פנים למורים ולא לחינוך, הרי ההיפך הוא הדבר לגבי ציבור אחר: מסבירים פנים לחקלאות ולא לחקלאים. אינני שייך לאלה הרואים את החקלאות בישראל כמקופחת או כמופקדת לקשייה. להיפך' במשך שש השנים האחרונות הושקעו בחק-לאות שלושת-רבעי מיליארד לירות. תקציב הפיתוח, כולל מפעל המים הארצי, מגיע לסך 140—150 מיליון לירות לשנה' והסובסידיות לחקלאות מגיעות ל-27 מיליון לירות' לאחר ניכוי ההיטלים על מספוא.

אולם הפרדוקס הכלכלי הידוע הוא' כי האחרון שנהנה — ואינני אומר שאין הוא נהנה כלל — מההשקעות בחקלאות הוא החקלאי היצרן. מיכון החקלאות וקידום שיטות העבודה מבטיחים ירידה במחירי התוצרת החקלאית — ובר שממנו

מרוויח הצרכן, דהיינו כלל הציבור, — אך אינם מעלים באותה מידה את רווחיות החקלאות. בכל אופן, אין זו עשויה להדביק רווחיות הענפים האחרים.

החזיון של החקלאות כסקטור המקבל סובסידיות כאורח קבוע אינו מבטא את נחשלותו של הסקטור הזה. הוא מבטא לדעתי, — ולכן הוא מוצדק — את הפיצוי החלקי שמקבלת החקלאות תמורת הרווחים הגלויים והסמויים שהיא מעניקה לחברה. וכדי לשמור על רווחיות החקלאות, יעמדו בוודאי בוועדת הכספים לביורור כמה וכמה שאלות שאני מקווה שהתקציב יפתור אותן פתרון חיובי. הכוונה למחירי התוצרת החקלאית למדיניות יביא הבשר, לכיסוי הוצאות מוניציפליות ולפתרון בעיות של שיוכו. בזמן הקצר העומד לרשותי לא אכנס לפרטים.

ברצוני לברר עתה איזוהי הבעיה הכלכלית העיקרית שתקציב המדינה ליזוהי לשנת 1961/62 צריך לפתור אותה. פעם היתה הבעיה המטרדה ביותר: הבטחת המינימום של קיום לאלם בישראל. כיום אנחנו ישוב החי על רמת חיים ממוצעת של 650 דולר לשנה. זו אחת מרמות החיים המקובלות וההוגנות הקיימות בארצות מפותחות. אין אצלנו שי-אים של עושר כמו בארצות-הברית, אבל אין אצלנו גם הפ-קרת היחיד. למשלי בשירותי בריאות להמוני העם אנחנו יכולים להתחרות עם ארצות עשירות ואף עם ארץ אדירה כמו ארצות-הברית. גם השיכון שלנו, לעומת רובעי העוני של כרכים ועיירות בארצות אירופה וגם בארצות-הברית; מניח את הדעת. רמת החיים עולה אצלנו ב-7% לשנה; זהו קצב שהוא מן הגבוהים שבעולם. בוודאי, אין לשכוח שא-נחנו צריכים עוד להעלות רמת חייהם של אותם 10%, דהיינו 200,000 איש התלויים במפרנסים המשתכרים עד 200 לירות לחודש, והתקציב מקדם אותנו בענין זה בצעדים חש-בים. אבל לא זו היא כיום הבעיה המכריעה: להבטיח מיני-מום של קיום. לצערי גם לא עומדת לפנינו הבעיה של "עזרה ראשונה" לקליטת עליה. וכן לא עומדת הבעיה של מאמץ מיוחד במינו לגידול התעסוקה והתפוקה. העבירה היזומה היא בהיקף של 1% מכלל כוח העבודה, ואם כי קיימת בעיה של מוגבלים, הרי זוהי בעיה שאולי אין לה כמעט פתרון פרודוקטיבי. אולם מאידך יהי. בשנה הקרובה מחסור בעוב-דים. וברור לכל, שהגידול בתפוקה הלאומית שלנו היא מהגבו-הים בעולם. פעם אמרנו: יצוא או אבטלה, והפנינו את תשומת הלב לתלותו של המשק בעתיד היצוא. והנד. היצוא הולך וגדל: בשנת 1960 גדל בוודאי ב-20%. מה היא, אם כן,

הבעיה שעליה צריך לענות התקציב ב-1961/62 זוהי הבעיה של הנצחת התלות הכלכלית, על כל סכנותיה, זוהי הבעיה של חסכון עצמי להשקעות, שהרי היבוא גדל, במספרים אבסולוטיים, כגידול היצוא, והתפוקה הלאומית הגדולה נב-לעת על-ידי הצריכה. והתקציב צריך לסייע, והנהגה הל-אומית המביאה אותו צריכה להתייבב בשער ולרסן את המרוץ אחרי רמת החיים העולה, ולהבטיח חסכון עצמי לפיתוח. מבחינה זו אינני שותף לזעקה על ההיטלים. על היטלים מחליטים כאשר דנים בהוצאות המרינה; על ההיטלים מח-ליטים כאשר קובעים מדיניות שכר. תנועת הפועלים בארץ לא היתה מעולם דוגמטית. תמיד ידעה לסגל עצמה לנסיבות ותמיד פילסה לה דרכים מקוריות. ואני מקווה שתנועת הפועלים על כל חלקיה תשכיל לרעת שבחברת רווחה כמו החברה הישראלית, שאין לה להתבייש כלפי חברות אחרות בנטיה השווינית הקיימת בתוכה — בחברה כזאת קשורה מדיניות השכר קשר הדוק ביותר במדיניות התקציב. כי המדינה מעניקה לאזרחים שירותים סוציאליים שהם הלק מרמת חייהם. העובדים מועסקים בחלקם הניכר אצל נותן-עבודה ציבורי, והמדינה היא המקיימת כושר ההתחרות של המפעלים בשוק היצוא. לכן מוכרחים לדון על מדיניות השכר בר ברר עם מדיניות ההכנסות התקציביות. ורק אתר כך אפשר לגשת לקביעת פרטי ההוצאות שאינן מתחייבות בתוקף חוקי מדינה קיימים ועומדים. אני יודע שמרבית ההכנסות במשק הרוצה לבצע חסכון פנימי צריכות לבוא ממסים. ואני יודע שלהטלת מסים יש גבול, שהוא בעיקרו פסיכולוגי. וגבול זה הוא תוצאה של מידת האמון והסמכות שקונה לעצמה הנהגה הלאומית.

בזאת אני סוגר את מעגל דברי, אני חוזר ומודה שריון תקציבי קשור גם בשאלת הנהגה, ולדעתי רק הנהגה דגולה תצליח להטיל עול מצוות על החברה הישראלית המפוצלת והמפולגת והשטופה בולמוס של עליית צריכה ושל תצרוכת לראווה. ואני מקווה שהנהגה המחזיקה כיום בהגה המדינה ואשר הגישה לנו את התקציב/ תשכיל לעמוד על משמרתה, והכנסת, אשר תעביר לוועדת הכספים את התקציב הזה, תחזק את ידיה להטיל עול מצוות וצו ריסון על אוכלוס המדינה.

היו"ר ק. לוז:
הישיבה הבאה של הכנסת — בשעה 20.00. ישיבה זו נעולה.